БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 123 (8343)
МАЙН 26
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Коммунистическэ парти, тэрэнэй Центральна Комитет советскэ хүнүүдые нягтаруулан жагсаахын түлөө, промышленность, хүдөө ажахые хүгжөөхын, манай арадай ажабайдалые улам һайжаруулхын түлөө эршэ хүсэтэйгөөр, эрэлхэг зоригтойгоор саашадаашье тэмсэхэ юм. Энэ тэмсэлыень бүхы араднай дэмжэхэ.

(Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэһөө).

Орон доторнай абтадаг мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ

РСФСР-эй Баруун-Хойто областьнуудай, автономно республикануудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ 1957 оной майн 22-то Ленинград городто нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэд! Минии нэрэ дээрэ хэдэн ашэгүүд ороо. Колхозой түрүүлэгэнэр, агрономууд болон бусад хүдэлмэрилэгшэд зарим асуудалнуудтай харюусыт гэжэ гуйна. Тэдэнэй бийһан асуудалнуудай заримыень гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзэхөөр. Иимэһээ тэдэниие шэнжэлхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, колхозуудта ажалай ухидхэлэй ба тэрэнэй түлбэриин, тус тус зонын колхозуудай түрүүлэгшэнэр, мэргэжэлтэдые мүнгэ зөөрсэр урмашуулга һайжаруулхын, тэдэнэртэ түлөөһэ үгэлгын болон бусад асуудалнуудые гүнзэгыгөөр бодомжолон хаража үзэхэ шухала.

Буртаг боролжын ургашаһан газарые колхозой бэшэ болгожо болохогүй юм гү гэжэ зарим нүхэд хэлүүнэ. Саг зуура ургаса тарихаяа болиһон газарые колхозой бэшэ болгохо бэшэ, харин колхоз бүхэнэй газар дайдые гуримтай сэбэрээр байлгаха, буртаг боролжоһоо сэбэрлэхэ, саг үргэлжэ харууһалжа, газараа сэбэр байлгаха ёһотой гэжэ би һананаб.

Үшөө нэгэ иимэ асуудал табигдаа. Горьковско, Арзамасска областьнуудые нэгэдүүлхэ тухай дурадхал новгородойхид ехэ һайн гэжэ болоһон дээрэһээ, Новгородой областиие ямар нэгэн ондоо областьтой нэгэдүүлээ һаа ямар бэ гэжэ асууба. Баян хүрьгэниие бэдэрһэн юумэ шэнгеэр тэдэнэр Ленинград тээшэ харана. (Энеэдэн). Теэд энэ хүрьгэниинь ехээр шэлэдэг зантай ха юм. «Бэрымни» абдар соо юун бии хаб гэжэ хаража, бодожо. үзэхэб гэжэ хүрьгэн хүбүүн» хэлэнэ. (Энеэдэн). Энэ ушар тухай юун гэжэ хэлэхээр бэ? Нүхэд новгородойхид, абдар айрсаг соогоо алта ехэтэйхэн болоһон хойноо тиимэ дурадхал оруулагты. (Энеэдэн). Тиимэһээ энэ асуудалые шиидхэхээ яараһанай хэрэггүй. Эхин түрүүн өөһэдөөрөө хүрэлдөөд, ажал хүдэлмэреэ һайжаруулагты. Хожомоо үнэхөөрөөшье Ленинградтай нэгэдэхэдээ болохот.

Намда ороһон асуудалнуудые хаража үзөөд байхада, иимэ тобшо ол хэхээр: Российска Федерациин оронэгүүдые эрхилдэг КПСС-эй ЦК-эй Бюородо ородог нүхэд, мүн хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ зонодо ехэ анхарал хандуулха ёһотой. РСФСР-эй энэ оно онсо тусгаар зүйлнүүдтэй, мүн эрхэшээлнүүдтэй дайралдадаг байна. Тиимэһээнь тэрэниие ондоо зонуудтай адлидхажа болохогүй. Ондэхи асуудалнуудые шиидхэхэнь эрхэтэй. Тиимэшье һаань тэдэ асуудалнуудые шиидхэхэ шухала. (Альга ташалга).

Нүхэд! Һүүлэй һарануудта хэдэн областьнуудай нэгэдэмэл зүблөөнүүд үнгэржэ, тэдээн дээрэ ороной хүдөө ажахые саашадаа хүгжөөхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Эдэ айхабтар һонин зүблөөнүүд байгаа. Эдэ зүблөөнүүдэй олонхидонь би байлсааб. Эдэ зүблөөнүүд хоёр гурбан жэлэй урда тээ үнгэргэһэн зүблөөнүүдһээмнай тон ондоо байгаа гэжэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Үгэ хэлэһэн хүнүүдшье тон ондоо асуудалнуудые табяа. Хүнүүднай хүсэ шадалдаа ехээр найдадаг болоһон дээрэһээ, урдань ойндоошье оруулаагүй амжалтанууд тухайгаа, мүн хойшодоо бэелүүлхэ ехэ түсэбүүд тухай хэлэһэн байна. Энэмнай манай партиин, бүхы советскэ арадай манай ехэ илалта гээшэ.

Манай ороной хүдөө ажахы мүнөө айхабтар амжалтатайгаар хүгжэжэ байна, тиигэбэшье хэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ. Колхозуудай олзо доходынь ехэ боложо, колхозникүүдай байдалай һайжарһан дээрэһээ, урдань город ябашаһан олон гаряашад нютагтаа бусажа ерээ гэжэ үнгэрһэн зүблөөнүүд дээрэ хэдэн дахин хэлэгдэхыень дуулааб. Хүдэлмэрилхэ хүнүүдэй хүсэд хүрэлсэ болоһон дээрэһээнь, нютагтаа бусажа ерэһэн хүнүүдые колхозой гэшүүн болгожо абахаяа болиһоншье ажахынууд бии. Харин танай зарим нүхэд үгэ хэлэхэдээ, колхоздомнай хүн дутана, залуушуул нютагтаа һайжа үгэнэгүй гэжэ хэлэһэн байгаа. Ороноймнай хүдөө ажахын нийтэ дээрээ ехээр хүгжэжэ байхадань, гээгдэнги колхозууд, районууд. областьнуудгүй болохо гэжэ оролдохо ёһотойбди. Гээгдэжэ ябаһан нютагуудта али болохоор туһаламжа үзүүлжэ, манай хизаарлашагүй үргэн ороной бүхы зонын колхозуудые, совхозуудые амжалтатайгаар хүгжөөхэ шухала.

Нүхэд, промышленностьмнай һайнаар хүдэлдэг болоо. Гэбэшье, промышленностьмнай бүри һайнаар хүдэлхэ арга боломжотой. Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые хубилгаха тушаа СССР-эй Верховно Соведэй абаһан шиидхэбэринүүд түүхэтэ ехэ удхашанартай. Эдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлээд байхадаа, бидэнэр экономическа талаар айхабтар ехэ ашаг олзо оруулха, мүн хүдэлмэришэн ангиин оюун бэлигые, үүсхэл хэшээлыень улам ехээр бадаруулжа шадаха байнабди. Промышленностьда бии байгаа арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэдэг болохо. Тиигэжэ ажахыгаа зүбөөр хүтэлбэрилхэ, предприятинуудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо, мүн тэдэниие хамжуулан хүдэлгэхэ, ажалдаа автоматизаци улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, ажалай бүтээсые ехээр дээшэлүүлхэ, бүтээдэг продукциингаа өөрын үные доошолуулжа, шанарыень һайжаруулха аргатай болохобди. Промышленность хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада ажахын хүтэлбэридэ үзэгдэдэг албан хойрог ябадалнууд усадхагдаха байна.

Манай ороной томо промышленна центр болохо Ленинградые абаад үзэе. Эндэмнай мэргэжэлтэй олон инженернүүд, технигүүд, хүдэлмэришэд бии. Тэдэнэр предприятинуудые муугаар хүтэлбэрилһэнэйнь түлөө министерствонүүдые, зургаануудые шүүмжэлдэг. Харин тиихэдэнь министрнүүдынь Москвада һуудаг дээрэһээ, тэрэ шүүмжэлэлыень анхаралдаа абадаггүй. Мүнөө промышленностиие нютаг нютагтань байжа хүтэлбэрилдэг болоходомнай, ажал хүдэлмэримнай һайжаржа, нютагай партийна комитедүүдэй, профсоюзуудай үүргэ дээшэлхэ. Энээнһээ хойшо энэ тэрэ дутагдалнуудаа ондоо зургаануудта тохохо аргагүй боложо, тэдэнэйнгээ түлөө өөһэдөө харюусаха ёһотой болохобди. Тиимэһээ предприятинууд шанга хинамжа доро хүдэлжэ, хүтэлбэримнайшье тодорхой боложо, ажал хэрэгнай һайжарха юм.

Ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэхэдэмнай олон хүдэлмэришэд сүлөөрхэ байна. Тиихэдэнь зарим городууд ондоо городуудта туһалха аргатай болохо байна. Минии һанахада, Ленинград мэргэжэлтэй олон хүдэлмэришэдые сүлөөлжэ, шэнэ районуудта эльгээхэ ёһотой. Гадна, ленинградайхид олохон залуушуулые шэнэ районуудта мүн лэ эльгээхэ бэзэ гэжэ һанахаар. Революционно, дайшалхы, ажалай һайн заншалаар хүмүүжүүлэгдэһэн Ленинградай залуу хүдэлмэришэд ондоо городуудай залуу хүдэлмэришэдые политическэ талаар бата нэгэдүүлэн жагсааха байна.

Орон дотор индустриализаци хэхэ тухай Ленинэй заабариие Советскэ Союзай Коммунистическэ парти эрид шууд бэелүүлнэ. Энээн тухай бидэнэр урданшье хэлэһэн байгаабди. Мүн КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдтэ энээн тухай онсолон тэмдэглэгдэһэн байна. Партимнай хойшодоошье Ленинэй үгэһэн зааха заабариие хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ юм.

Орон доторoo индустриализаци хэхэ гэһэн партиин политикые советскэ арад нэгэн дуугаар һайшаан дэмжэдэг. Гэбэшье, манай промышленностяа хүгжөөхэдэмнай, империалистическэ гүрэнүүд ехээр хороо бусалан галзууржа, саг үргэлжэ хардалга, гүрдэлгэ хэжэ байдаг. Партиин ябуулдаг политикые шүүмжэлхэдээ, Советскэ Союзай арадуудай аша туһын түлөөл тэрэниие шүүмжэлнэбди гэжэ империалистнууд худал хуурмагаар мэдүүлдэг. Промышленностьда ехэ мүнгэ зөөриин һомологдодог дээрэһээнь, арадай хэрэглэлэй эд бараа ехээр гаргаха, хүдөө ажахые хүгжөөхэ арга боломжо Советскэ Союзда үгы, тиимэһээнь Советскэ Союзда арад зон эдихэ хоолоор дуталдажа байдаг гэжэ империалистнууд маниие хардадаг.

Иимэ номнол хэдэг империалистнууд хониной арһа хэдэрһэн шононууд гээшэ гэжэ советскэ хүнүүд үнинэй ойлгонхой. Манай ороной аша туһын, манай арадай аша туһын түлөө капиталистнууд оролдоно бэшэ. Орон доторoo индустриализаци хэжэ, хүсэн түгэс промышленность байгуулаад, капиталистическэ оронуудһаа дулдыдахаяа болиһондомнай тэдэнэр ехээр һанаата болоно, айн һүрдэнэ. Индустриализацил хэһэнэйнгээ ашаар тон дээдэ шанартай армитай боложо, тэрэнээ мүнөө үеын буу зэбсэгээр зэбсэгжүүлжэ, өөһэдынгөө хилые нарин хёрхоор сахидаг болобо гэжэ империалистнууд ойлгоно. (Альга ташалга).

Гэбэшье, манай парти арадай ажахын зарим нэгэн һалбаринуудые хүгжөөгөөд лэ, заримыень хүгжөөхэгүй гэһэн политика хэзээшье ябуулаагүй юм. Социалистическэ индустридаа түшэглэн, бидэнэр хүнгэн промышленностиие, хүдөө ажахые хүгжөөгөөбди. Ушарынь хүдөө ажахые хүгжөөнгүйгөөр хүнгэн промышленностиие хүгжөөхэ аргагүй. Энэ ушар хэндэшье ойлгосотой. Гэбэшье, буржуазна экономистнууд бидэниие заабол шүүмжэлхые оролдон, үргэн арадай хэрэглэхэ эд бараан манай орон дотор багаар гаргагдана гэжэ хэлэдэг байгаа. Мүнөө манай ороной бүхы арад зон мяха, һү, тоһо болон бусад продуктнуудые эрид ехээр абахын түлөө үргэн ехээр тэмсэжэ байна гэжэ мэдэхэдээ, орон дотор абтадаг мал ажалай продуктнуудай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар манай орон Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхээ байна гэжэ мэдэхэдээ тэдэнэр юун гэжэ хэлэхэнь хаб?

Оронойнгоо промышленностиие хүгжөөхэ тушаа Ленинэй зохёоһон политикые бэелүүлһэнэйнгээ ашаар манай орон ехэ амжалта туйлаа. Социалистическэ промышленностьдаа түшэглэн, КПСС-эй ЦК, СССР-эй правительство хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөхэ талаар хэдэн олон, туһатай хэмжээнүүдые бэелүүлжэ шадаа юм. Мүн лэ социалистическэ промышленностьдаа түшэглэн, Америкын Холбоото Штадуудай хүн бүхэндэ хүртэдэг зэргын мяха, һү, сагаан тоһо абаха зорилго бидэнэр бата найдамтайгаар табинабди.

Ороноймнай хүдөө ажахын амжалта туйлаһан тушаа хэдэн тоо баримтануудые уншахыемни зүбшөөгыт. Мүнөө жэлдэ мал ажалай продуктнуудые нёдондонойхиһоо эли бодо ехээр бэлэдхэжэ, гүрэндэ тушаагаабди.

1957 оной январиин 1-һээ эхилээд майн 1 хүрэтэр 689 мянган тонно мяхан бэлэдхэгдээ. Харин 1956 оной майн 1-дэ бидэнэр 466 мянган тонно мяха бэлэдхээд байгаа һэмди. Тиигэжэ 1957 оной 4 һарын туршада 1956 оной түрүүшын 4 һарынхида орходоо 223 мянган тонноор гү, али 48 процентээр ехэ мяхан бэлэдхэгдээ. (Альга ташалга).

Тиихэдэ, мяха бэлэдхэхэдэ эгээл аятай зохид саг жэлэй хоёрдохи хахадта болодог гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ энэ жэлэй түрүүшын хахадта иимэ ехэ мяха бэлэдхэжэ шадаа хадаа, манай орон саашадаа улам ехэ мяха бэлэдхэхэ гэжэ бата найдахаар.

1957 оной майн 1-нэй мэдээгээр 3 миллион 967 мянган тонно һүн бэлэдхэгдээ. Харин 1956 оной майн 1-дэ 3 миллион 176 мянган тонно һүн бэлэдхэгдээд байгаа һэн. Тиимэ болохолоороо, 1957 оной дүрбэ һарын туршада 1956 оной энэ үеынхитэй сасуулбал 791 мянган тонноор гү, али 25 процентээр ехэ һүн бэлэдхэгдэһэн, худалдагдаһан байна. Энэмнай ехэ һонин тоонууд.

Һүүлэй жэлнүүдтэ айхабтар ехэ амжалта туйлаһан тухаймнай мүн иимэ баримтанууд гэршэлнэ: 1953 онойхидо орходоо орон доторнай 1956 ондо бүхы дээрээ 35 процентээр ехэ һүн абтаа. Тэрэ тоодо колхоз, совхозуудта 76 процентээр ехэ һүн абтаа. Гадна, 45 процентээр малай тоһон ехэ абтаһан байна. Зарим республиканууд, областьнууд тон түргэнөөр ехэ амжалта туйлаа.

1953 онтой жэшэбэл, 1956 ондо иимэ хэмжээнэй һүн абтаа гэбэл:

	бүхы янзын ажахынуудта	колхозуудта
Украинска ССР-тэ	155 процент	242 процент
Молдавска ССР-тэ	175 процент	302 процент
Воронежско областьдо	171 процент	374 процент
Московско областьдо	125 процент	182 процент
Рязанска областьдо	144 процент	302 процент
Калининградска обл.	136 процент	190 процент

Иимэ тоонуудые харахадаа баярлангүй байхын аргагүй. Урдань гүрэндэ тушаагдадаг продуктнуудта колхозуудай үрхэтэ айлнуудһаа ороһон продуктнууд нилээд ехэ байһан юм. Энэнь социалистическэ ажахыда аягүй байгаа. Оронойнгоо хүдөө ажахын хэды шэнээн һайжарһые таанар мүнөө хаража байнат. Социалистическэ сектор ороноо хүдөө ажахын продуктнуудаар мүнөө гол түлэб хангадаг болоо.

1956 ондо 1953 онойхитой сасуулбал, Молдавска ССР-тэ 281 процентээр гү, али 3 дахин ехэ, Украинска ССР-тэ 171 процентээр гү, али 1,7 дахин ехэ, Литовско ССР-тэ 157 процентээр гү, али 1,6 дахин ехэ сагаан тоһон абтаа.

Хүдөө ажахын продуктнуудые түргэн болзор соо ехээр абажа шададаг болохо байһыемнай энэ тоо баримтанууд гэршэлнэ.

Нүхэд! хүдөө ажахыдаа ехэ амжалта туйлаһан дээрэһээ, мүн хүдөө ажахыгаа саашадаа ехээр хүгжөөхэ үргэн арга боломжотой дээрэһээ, мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн гүрэн түрын удха шанартай ехэ зорилго табиха арга боломжотой байнабди.

Зарим тоонуудые уншахам. Хүн бүхэндэ хүртэсын талаар иимэ хэмжээнэй продуктнууд 1956 ондо гаргагдаа:

	СССР-тэ	США-да
Мяхан	32,3 кг.	102,3 кг.
Һүн	245 кг.	343 кг.
Тоһон	2,8 кг.	3,8 кг.

Эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 1956 ондо иимэ хэмжээнэй продуктнууд абтаа гэбэл:

	СССР-тэ	США-да
Үүсэлэгдэһэн малай мяхан	13,3 цент.	33 цент.
Һүн	101 цент.	111 цент.

Орон дотор абтадаг мяха, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкые хүсэхын тулада эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ:

Үүсэлэгдэһэн малай 42 центнер гү, али амидын шэгнүүрээр 67 центнер мяха, 141 центнер һү абаха ёһотой болонобди.

Иимэ хэмжээнэй һү, мяха абажа шадаха гээшэ гүбди? Абаха шадалтайбди, абахашьебди. Тиигээд бүри ехэ һү, мяха абахабди. Манай орондо айхабтар ехэ арга боломжонууд бии. Тэдэнээ зүбөөр лэ хэрэглэжэ шадаха хэрэгтэй.

США-гэй нёдондо жэлдэ абаһан хэмжээнэй гү, али тэрээнһээ нэгэ бага ехэ сагаан тоһо бидэнэр мүнөө жэлдэ абахамнай. Тиимэһээ США-тай адли хэмжээнэй гү, али США-да орходоо ехэ сагаан тоһо абахамнай гээшэ. Тиихэдэ оронoймнай хүн зоной США-гэйхидэ орходоо олон байһан дээрэһээнь, энэ талаар ехэшэг хүдэлмэри хэхэ ёһотой байнабди. Орон дотор абтадаг һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е 1958 ондо хүсэжэ, урдань гараха шадалтайбди. (Альга ташалга).

Эдэ бүхы зорилгонуудые дүүргэбэл, бидэнэр ехэ амжалта туйлахабди. Продукци бүтээн гаргадаг хэмжээгээрээл США мүнөө баруун бүхы оронуудта нүлөөлжэ байна. Колониальна оронууд США-гэй иимэ продуктнуудые абахадань ехээр түбэгшээнэ. Тиигээд Америкые хүсэхэ һэмди гэжэ тэдэнэр ухаа заяандаашье оруулдаггүй байна. Харин тиихэдэнь урдань гээгдэнги байһан Россин арадууд засагаа гартаа абаад, социалистическэ ёһоор ажахыгаа хубилгаад, томо индустри, хүгжэнги промышленность байгуулаад, коллективизаци хээд, совхозуудые байгуулаад байхадаа, Советскэ Союз доторoo абтадаг продуктнуудай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэжэ, урдань гараха арга боломжотой болоо.

Гэхэтэй хамта, ехэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһамнай бүгэдэндэ мэдээжэ. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ тушаа асуудалда зорюулагдан, 1953 оной сентябрьда болоһон КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ би элидхэл хэһэн байгааб. Энэ элидхэлдэ асуудалнууд нилээд хурсаар табигдаһан юм. Элидхэлэйшни баримтануудһаа харахада, оронoймнай хүдөө ажахы һая нааша һайжархаар бэшэ шэнги гэжэ зариман хэлэһэн байна. Тиихэдэ минии уулзаһан буржуазна корреспондентнүүд иигэжэ хэлээ һэн: «Хүдөө ажахы тухай танай элидхэлһээ харахада, оронoйтнай хүдөө ажахы доройтожо, муудаа байна. Энэтнай колхозно байгуулалтын доройтон муудаһые харуулна». Тэрэ үедэ манай дайсад элдэб эсэрг хөөрэлдэһэн байгаа, Коммунистическэ парти, Советскэ правительство хүдөө ажахыда тохёолдоһон байдалые нюун нөөнгүйгөөр арадтаа ямар шалтагаанһаа хэлэжэ байна гээшэб гэжэ тэдэнэр ойлгоогүй. Теэд ойлгохошьегүй байна даа. Бидэнэр, большевигүүд, коммунистнууд, хүдэлмэришэн ангиимнай парти, ажалша арадай парти дутагдалнуудаа элирүүлхэдэ, эдээн тухайгаа арадтаа үнэн сэхээр хэлэжэ, тэдэнээ арадтаа хамта усадхаха ёһотойбди гэжэ мэдэгдэбди. Дутагдалнууд тухайгаа үнэн сэхынь хэлээд байхадал арад зон тэдэниие. һайнаар усадхажа шадаха байна. Арад зонтоёол нягта холбоотой байхадаа партимнай диилдэшэгүй хүсэтэйл байха юм. (Альга ташалга).

1954 он һанагдана. Зургаан жэлэй туршада үпеэн бүриһөө 600 гаран литрээр ехэ һү һаадаг болохо гэжэ хараалхадамнай арсалдаан гараһан байгаа. Минии элидхэл хэлэһэн дээрэһээмни зарим хүнүүд нүхэдэй ёһоор намда иигэжэ хэлэһэн юм: «Зургаан зуушни дан ехэл даа. Иимэ ехэ һү һаажа шадангүй байхадаа болохобди. Бага түсэб хараалаа һаа дээрэ. Энээнһээ урагша олон жэлнүүд үнгэрөө ха юм, теэд һүн ехээр һаагдадаг болоогүй бшуу». Мүнөө эдэ нүхэдэй юун гэжэ хэлэлтэйб? Хэнэйхимнай буруу болооб? Тэдэнэйхи буруу болоол даа. (Энеэдэн. Альга ташалга).

Колхозуудай, районуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үгэ хэлэхыень шагнахадаа, тэдэнэр дан ехээр солгёорхоно гү гэжэ һанахаар. Урдань арбан жэлэйшье туршада хэжэ диилэхэгүй юумээ мүнөө хүнүүднай нэгэ жэлэй туршада хэхэбди гэдэг болоо. Советскэ хүнүүдэй иимэ солгёон, дорюун хадань ехэ баярладагби. Арга боломжонуудаа һайтар шэнжэжэ үзөөд, хүсэ шадалтай байһан дээрэһээ, социалистическэ ёһоной ажахын булюу һайн байһан дээрэһээ советскэ хүнүүд иимэ ехэ түсэбүүдые хараална. Экономическа талаар шухала һалбарида бидэнэр Америкэтэй амгалан ёһоор мүрысэхэмнай гэжэ мэдүүлээбди. Харин мүнгэ зөөри ехэтэй, баян Америкын урда бүхы капиталистическэ гүрэнүүд һүгэдэн нилтагашажа байдаг. Холбоото Штадууд зарим гүрэнүүдтэ үжэшэһэн таряа, нүгөөдүүлдэнь буриташаһан сало, бэшэндэнь орон доторoo худалдаха аргагүй болоһон ямар нэгэн эд бараагаа түлхидэг байха юм.

Харин тиигэжэ байгаашье һаань, капиталистическэ гүрэнүүд Америкэһээ ехээр айн һүрдэжэ, яажал тэрэниие гомдохоохогүй болооааб гэжэ бодожо һуудаг. Харин бидэнэр хододоо омог дорюунууд байгаабди. Империалистическэ Америкын Холбоото Штадууд һүр жабхалантай, бидэнһээ булюу һайн гэжэ бидэнэр хэзээшье мэдэрээгүйбди. Харин бидэнэр өөрынгөө социалистическэ орониие һүр жабхалантай, булюу һайн гэжэ тоолохо бүхы үндэһэ баримтатайбди. (Нэрьемэ альга ташалга). СССР-тэ дэлхэй дээрэ эгээ түрүүн хүдэлмэришэд, таряашад засагаа гартаа абаа юм. Агуухэ Ленинэй байгуулһан гүрэн хадаа бүхы капиталистическэ оронуудта орходоо, тэрэ тоодо Америкын Холбоото Штадуудташье орходоо хизаарлашагүй булюу, һайн байна. 1953 ондо КПСС-эй ЦК-гэй сентябрьска Пленумэй, мүн тэрэ Пленум дээрэ минии элидхэл хэһэнэй һүүлээр, США-гэй зарим хүтэлбэрилэгшэд нэгэ иимэ харатай дурадхал оруулаа һэн: Хэрбээ Советскэ Росси бидэндэ стратегическэ удхашанартай түүхэй эд гү, али алта үгөө һаань, бидэнэр ородуудта үлүү гараһан салаяа, тоһо болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдахабди. Тиихэдэнь стратегическэ түүхэй эд худалдаханшье худалдахабди, теэд иимэ муухай, харатай хэлсээгүйгөөр худалдахабди гэжэ хэлээ һэмди. Бидэнэр үнэтэ, шухала түүхэй эдээ, мүн алтаяа үни удаан байһандаа буриташаһан тоһоор андалдахагүй байгаабди. Советскэ орон дотор элбэг ехэ мяхан, тоһон болон бусад продуктнууд абтадаг болохо гэжэ бэдээ найдан, бидэнэр тиихэдэ мэдүүлээ һэмди. Орон дотор абтадаг мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар СССР Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэнь гэжэ уншахадаа, США-гэй империалистнууд юун гэжэ хэлэхэнь хаб. (Удаан альга ташалга).

Капитализмые үмөөрэн аршалагшад энээн тушаа элдэб худал хуурмаг юумэнүүдые зохёохо байха. Тэдэшни тиигэнгүй байжа шадахагүй зон юм. (Энеэдэн). Теэд худалаар нээрээ хэлсэжэ байг лэ даа. «Нохойн хэды хусабашье, юумэн хубилха бэшэ даа» гэжэ арадай дунда хэлсэдэг. Харин тиихэдэнь манай арад зон урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхын тулада эрид шууд дабшаха байна. Социалистическэ байгуулалтын хүсэ шадалые, манай партиин политикые, бидэнэй замые гэрэлтүүлэн заажа байһан марксистско-ленинскэ һургаалые арад зомнай улам һайнаар ойлгохо. Советскэ хүнүүд коммунизм байгуулха агуухэ зорилгонуудаа шиидхэхэдээ урданайхидаал адли шэн габьяатайгаар, урма зоригтойгоор ажаллаха байха. (Удаан альга ташалга).

Нүхэд! Мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхын тулада, мяха абалгаяа 3,2 дахин ехэ болгохо ёһотойбдн. Бүри лаблажа хэлэхэ болоо һаа, 1956 онойхидо орходоо 3,15 дахин ехэ мяха абаха ёһотой болонобди. Энэ зорилгоёо ямар жэлдэ бэелүүлжэ шадахабибди гэжэ хэлэһэнэй хэрэггүй гэжэ һанагдана. Республикануудай, областьнуудай хүтэлбэрилэгшэд, колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд арга боломжонуудаа шэнжэлэн хаража үзөөд. энэ зорилгоёо хэзээ дүүргэжэ шадаха байһанаа хэблэлдэ тунхаглаг. Табигдаһан энэ зорилгые бэелүүлхын түлөө бүхы арадаймнай тэмсэхэ байһаниинь дамжаггүй. Гэбэшье, хүн зонойнгоо зориг хүсэлыень эршэдүүлэн, тэдэниие элсүүлхэ ёһотойбди. Энэ муу бэшэ. Үнэхөөрөөшье, дайнай үеые һанаад үзэе. Добтолгын болохын урда тээхэнэ сэрэгэйнгээ дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулаад, сэрэгшэдээ һайнаар эмхидхээд, тэдэндээ шэб шэнэхэн, лаб хүрэхөөр буу зэбсэг үгөөд байхадамнай, сэрэгшэднай ехээр урмашажа, тэдэнэй зориг хүсэлынь онсо ехээр бадаржа, сэрэгшэднай урагшаа зоригтойгоор дабшан, фашистска добтологшодые үй бута сохидог һэн. Мүнөөшье амгалан байдалда мүрысэжэ байхадаа социалистическэ экономикоёо булюу һайн болгожо, илаха ёһотойбди. Ажалша арадые мүлжэн, хэтэршэтэрээ таргалһан баяшуулай хамарынь сохижо, баяшуулай хүсэгдэхэгүй гэжэ тоолодог байһан капиталистическэ байгуулалтые холо хойноо орхихо ёһотойбди. Америкын Холбоото Штадууд капитализмын эгээл хүсэтэй, баян гүрэниинь юм. Экономическа талааршье мүрысөө хэхэдээ империалистическэ хомхой хобдогуудые илажа шадахабди гэжэ советскэ хүнүүдэй харуулха сагынь ерээ. (Удаан альга ташалга).

Эндэ табиһан зорилго тухайгаа бүхы зондоо соносхоходомнай, хүн бүхэн, хүдэлмэришэн, таряашан бүхэн колхоздоо, совхоздоо, райондоо, областьдоо, республикадаа, бүхы орондоо туһалан, энэ шухала зорилгые хэтэ мүнхэдөө бусалтагүйгөөр шиидхэхын тулада өөрынгөө хубитые оруулха бэзэ гэжэ найданаб. (Альга ташалга).

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Орон доторнай абтадаг мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ

РСФСР-эй Баруун-Хойто областьнуудай, автономно республикануудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ 1957 оной майн 22-то Ленинград городто нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Үргэлжэлэл)

Дээрэ дурсагдаһан тоонуудаа үргэлжэлүүлэн хаража үзэе. Хүн бүхэндэ 99 килограммаар хүртэхөөр мяхан 1955 ондо США-да абтаһан юм. Харин 1956 ондо тэрэнь 102,3 килограмм мяхан болоо һэн. Тиихэдээ США хүн бүхэндэ хүртэсын талаар жэлэй туршада оройдоол 3 процентээр ехэ мяха абаа гээшэ. США-да мүнөө продукци багаар абтадаг боложо байнхай. Тарилга бага талмай дээрэ хэгдэнэ. Тэдэнэр бүтээһэн продукцияа худалдаха газаргүй болоо. Гэбэшье, дүрбэн жэлэй хараада бэелүүлхэ зорилго табижа байһан дээрэһээмнай, энэ туршада, магад, США нэгэ багаханааршье һаа ехэ мяха, һү. абадаг боложо болохо. Эдэ бүгэдые би юундэ хэлэнэбиб? Хэрбээ колхоз, совхозууд арга боломжонуудаа һайтар шэнжэлэн бодожо үзөөд, 1960 ондо США-е хүсэхэбди гэжэ мэдүүлээ һаань, мяха 3,2 дахин ехээр бэшэ, харин орон дотороо дунда зэргээр 3,5 дахин ехээр абаха зорилго табигдаха ёһотой болоно. 1956 онине түрүүшын жэл гэжэ тоолое. Тиихэдээ 1957 ондо, 1958, 1959, 1960 онуудта хэды шэнээн мяха абаха тухайгаа хараалаад, бүхы дээрээ 4 жэлэй үнгэрөөд байхада 1956 онойхидо орходоо 3,5 дахин ехэ мяха абаад байха ёһотой болонобди. Ингэжэ шадаа гээшэ һаа, орон дотор абтадаг мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар бидэнэр США-е 1960 ондо хүсэхэбди.

Һүн тухай асуудал тайлбарилалташьегүй эли. Бидэнэр ерэхэ жэлдэ һү абалгаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ ёһотойбди, хүсэхэшьебди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Гэхэтэй хамта, 1960 ондо мяха абалгаар Америкые хүсэжэ шадаашьегүй һаамнай, ямаршье тиимэ гашуудажа, шаналхаар юумэн болохогүй. Энэ болзорые багаханаар хойшолуулаашье һаа хамаагүй. 1961 ондошье США-да орходоо ехэ мяха абадаг болоо һаамнай хамаагүй. Гэбэшье, 1960 ондо мяха абалгаар США-е гол түлэб хүсэхэ дүтэлөөд байха ёһотойбди. 1961 ондо энэ зорилгоёо эсэслэн шиидхэхэ зэргэтэйбди. Зориг хүсэлөө эршэдхэн, энэ асуудалые шиидхэхэ шухала. Зарим зарим областьнууд, республиканууд адли бэшэ хэмжээнэй хубита оруулха байха. Тиимэһээ зарим областьнуудта, республикануудта ехэ даалгабари үгэхэ хэрэгтэй болоно. Зарим колхозууд 3—4 дахин ехэ мяха абадаг болоод байхадань, бэшэниинь 10—15 дахин ехэ мяха абадаг болохо. Энэ эхилхээ байгаа агууехэ хүдэлөөндэ хабаадаха, дунда зэргын, мүн гээгдэнги колхозуудай мяха абалгын хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ гээшэ айхабтар шухала зорилго болоно.

Нүхэд, энэ ехэ тэмсэлдэ оролсоходоо, бии байгаа бүхы хүсэеэ элсүүлэн, заатагүй илахабди гэжэ һанаад тэмсэхэ ёһотойбди. Урдаа табиһан энэ ехэ зорилго дүүргэхын тулада хэрэгтэй мал адууһаншье, зөөри хогшолшье бидэндэ бии. Энэ зөөрөө эгээл һайнаар хэрэглэжэ, хүн зоноо шадамар бэрхээр эмхидхэжэ шадабал, энэ зорилгоёо дүүргэхэбди. **(Альга ташалга).**

Мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхэ гэһэн зорилго табихадаа, таанадта нэгэ иимэ ушар тухай хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб. Колхознигуудтай, МТС-үүдэй болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэжэ, тэдэнэй абаһан уялгануудые мэдээд байхадаа. мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ойрын жэлнүүдтэ США-е хүсэхэ тухай бодол минии досоо түрэһэн юм. Тиигээд тэдэ продуктнуудые абалгаар Америкые хэзээ хүсэжэ шадахабибди гэжэ бодомжолжо үзэхыень экономистнуудые гүйһан байгааб.

Тиигээд иимэ юумэн болоо. Тэдэнэр намда нэгэ саарһа бэшэжэ үгөөд, гараа табяад, мүнөөдэр «Правдада» Михалковой бэшэһэн басниинхидал — тамга даражархиһан байгаа. Тэрэ саарһан дээрэнь эгээл иигэжэ бэшээтэй байба. 1975 ондол 3,2 дахин ехэ мяха абадаг боложо, арай гэжэ США-е хүсэхэ байнабди. **(Энеэдэн).** Нүхэд экономистнууд, намайе хүлисэгты: би таанадые нэгэ бага гомдохоожошье болохоб.

Манай наука ехэ амжалта туйлаа. Тиимэһээ бидэнэр эрдэмтэдээрээ омогорходогбди. Мүн советскэ эрдэмтэдшье арад зонойнгоо дунда хүндэтэй болоо. Гэбэшье, манай урагшаа дабшаха ябадалда һаад ушаруулжа байдаг зарим научна хүдэлмэрилэгшэд бии байха юм.

Урдаа табиһан энэ шухала зорилгые 1975 он болотор унжагайруулан дүүргэхэ гээшэнь ямар удхатайб? Большевигууд капитализмые муу гэжэ хараадаг. Харин зарим капиталистическэ оронууд социалистическэ оронуудта орходоо хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ехэ продуктнуудые бүтээн гаргадаг гэхэ мэтээр капитализмын идеологууд үшөө удаан шашажа, социалистическэ байгуулалтые, манай колхозуудые, социалистическэ оронуудые хараан баһамжалха байха бшуу.

Манай экономистнууд энэ хэрэгтэ ямараар хандааб? Тэдэнэр урдынгаа гуримаар харандаашаа гартаа барижа, хэды жэл соо хэды шэнээн ургалта гарахаб гэхэ жэшээтэйгээр олон жэлэй мэдээнүүдые абан, тоолодог байна. Тоо бодолгын талаар энээндэнь ямаршье алдуу эндүү гараагүй, хуу лаблагдаһан байдаг. Тиибэшье, нүхэд, мүнөө үедэ манай арад зон, манай колхозууд болон совхозууд ямар ехэ хүсэтэй болоод байна гээшэб гэжэ ойлгохо хэрэгтэй бшуу. Манай арадай культурна ургалтань, хүн зоноймнай хангалтатай һайн ажабайдал, мүн дүй дуршэл ехэтэй хүнүүдээр манай ажахын бэхижэһэн —эдэ бүхы ушарнууд хадаа айхабтар ехэ удха шанартайл. Олохон колхозуудай миин хоёр—гурбан жэл соо продукт үйлэдбэрилгэеэ 10—15 —20 дахин дээшэлүүлдэг боложо байһаниинь таанар өөһэдөө харанат. Теэд ямар тоо бодолгоор эдэ бүгэдые гаргажа болохо гээшэб? Үгы даа, энэмнай политика гээшэл, энэмнай политическэ ушартай хэрэг, манай партиин олон жэлэй хүдэлмэриин, манай бүхы арадай хүдэлмэриин үрэ дүн гээшэл. Нүхэд, минии эндэ дурдаашад муу хүнүүд бэшэ юм, би тэдэнэй нэрынь эндэ хэлэхэгүйб, өөһэдөө улайжа эшэжэ байг. Тиигээ һаа тэдэнэр өөһэдынгөө харандаашда, тоо бодолгодоо үлэмжэ ехэ шүүмжэлэлгэтэйгээр хандадаг, арад зонтойгоо нягта холбоо байгуулдаг, ажахынгаа бодото байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг, арад зонойнгоо ажабайдалые, тэдэнэй зүрхэнэй сохисые үлэмжэ һайнаар ойлгодог болохол. **(Альга ташалга).**

Колхозно байгуулалтын хүсэн, советскэ хүнүүдэй патриотизм, социалистическэ мүрысөөн — эдэ хадаа тус зорилгые ойрын жэлнүүдтэ шиидхэжэ, энэ табанжэл соогоо хүн бүхэндэ мяха, һү, тоһоной хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ арга боломжо манда олгоно бшуу.

Мүнөө иигээд, нүхэд, танайл хэхэ бүтээхэ хэрэг үлөөд байна гээшэ. Таанар эндэ альгаа ташанат, теэд таанар продукциингаа центнернүүдээр өөһэдынгөө альга ташалгые мүнөө баталха зэргэтэй болоо гээшэт. Таанар өөһэдынгөө бүхы шадал соо оролдохо, хэхэ байһантнай дамжаггүй, тиибэшье, зарим үедэ хүнүүд ордоһотой шангаар урагшаа шармайжа ороо һаа, өөрынгөө хүсэнһөөшье үлүү ехэ юумэ бүтээжэ шададаг юм. Бидэнэр энэ мүрысөөндэ илажа гараха ёһотойбди. Манай энэ илалта водородно бомбодо орходоо үлүү ехэ хүсэтэй байхал. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Империалистнууд мүнөө үедэ иимэ «теори» гаргаад байна. Советскэ Союз водородно бомботой, США-дашье тиимэ бомбонууд бии, мүнөө үедэ Англидашье бии болоо. Водородно бомбо гээшэ айхабтар ехэ хүсэтэй зэбсэг мүн туладань алишье талань тэрэ зэбсэгээ хэрэглэхэгүй, харин тэрэ бомбоороо бэе бэеэ айлгажа байха, хүйтэн дай эрхилхэ, «эб найрамдалшье хэрэггүй, дайн байлдааншье хэрэггүй» гэһэн үзэл баримталжа байха юм гэжэ тэдэнэр хөөрэлдэдэг. Бидэнэр, советскэ хүнүүд, энэ үзэлыень буруушаадаг байнабди. Бидэнэр эб найрамдалай түлөө, атомна болон водородно зэбсэг хорихын түлөө оролдожо, энэ оролдолгыемнай дэмжэхыень США болон Англиие уряалдаг байнабди. Бидэнэр капиталистическэ дэлхэйе бомбоор тэһэлхэ һанаатай бэшэбди. Хэрбээ бидэнэр хүн бүхэндэ хүртэдэг мяха, тоһо, һүнэй хэмжээгээр США-е хүсөөд байгаа һаа, капиталистическэ журам байгуулалта худар эгээн ехэ хүсэтэй торпедо табиһан жэшээтэй болохо байнабди. **(Альга ташалга).**

Тиигээд байхадамнай хүдэлмэришэн ангиин юу хэжэ шададаг байһан тухай манай дайсад һайса бодожо үзүүжэн. Хаанта засагһаа өөдэгүй тулюур экономико үе залгажа абаһан манай ороной хүдэлмэришэд. хайшан гэжэ арадуудаа һэргээн бодхоожо, тэдэнэрые нэгэн ехэ бүлэ болгон нягтаруулжа, тэдэ арадуудай культурые хүгжөөжэ, тэдэнэй экономикые өөдэнь үргэжэ, энэ 40 жэл соо эгээн ехэ хүгжэлтэтэй капиталистическэ ороной дэбжэжэ шадаагүй түргэн алхамаар урагшаа дабшажа шадаһаниие булгадаа хаража байг. Манай советскэ арад зон улам һайн, улам культурна байдалтай болохо, эд зөөриин талаар үлэмжэ һайнаар хангагдаха, һайн гэр байратай байха зэргэтэй. Тэдэнэр өөрынгөө оройн эзэн, өөрынгөө промышленностиин, өөрынгөө газарай эзэн гээшэ, тэдэнэр өөһэдөө үйлэдбэриингөө бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые эдлэжэ, Ленинэй хараалһан эсэсэйнгээ зорилго тээшэ. — коммунистическэ общество байгуулха тээшэ бата найдамтайгаар урагшаа дэбжэн ябана. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Нүхэд, промышленностиингаа талаар бидэнэр урагшаа холо алхажа, промышленна продукци гаргалгаяа 30 дахин дээшэлүүлһэн байнабди. Хүдөө ажахыдашье ехэхэн амжалтанууд туйлагданхай. Тиибэшье, мяха болон мал ажалай бусад продуктнуудай талаар бидэнэр өөһэдынгөө эрилтэнүүдые үшөөл хүсэд хангаагүйбди. Манай газар үрэжэлтэй баян, арад зомнай айхабтар ехэ хүсэтэй, сэсэн мэргэн, тиимэһээ бидэнэр богонихон болзор соо өөрынгөө орон дотор эдеэ хоол элбэг дэлбэг болгожо шадаха байнабди. Манай хүнүүд техникэ болон мүнөө үеын наукада, хамаг бүхы түрүү, шэнэ зүйлнүүдтэ түшэглэжэ хүдэлмэрилхэ зэргэтэй. Тиибэл бидэнэр урдаа табиһан зорилгонуудаа туйлажа шадахабди.

Хэрбээ бидэнэр зуун гектар газар бүридсэ 42 центнер сэбэр мяха гү, али амидын шэгнүүрээр 67 центнер мяха абаха ёһотой һаа, энэмнай дээдэ заха гээшэ аал? Манай эндэ мүнөөшье үедэ зуун гектар газар бүридөө 100 болон дээшээшье центнер мяха абадаг колхозууд биил. Олохон колхозууд болон бүхэли районууд нэгэ-хоёр, ехэл гээ һаа гурбан жэлэй турша соо мяха абалгаяа 3—4 дахин ехэ болгохо гэһэн уялга абанхай.

Энэ хүдэлөөниие Тамбовско областиин Коминтернын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Андреева үүсхэһэн байна. Нүхэр Андреева 1957 ондо зуун гектар газар бүридөө 60 центнер мяха, харин 1960 ондо — 170 центнер мяха абаха гэһэн уялгануудые өөһэдынгөө колхознигуудай үмэнэһөө абаһан байха юм. Тиихэдээ 1956 онтой жэшэбэл, дүрбэ хахад дахин ехэ мяха абадаг болохо байна.

Харьковска областиин Орджоникидзын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Могильченко өөрынгөө колхознигуудай үмэнэһөө баһал үндэр уялгануудые абаа. Тус колхоз 1956 ондо зуун гектар газар бүридөө 36 центнер мяха абаһан байгаа, 1957 ондо — 80 центнер, харин 1960 ондо — 115 центнер мяха абахаар шиидээ. Тиихэдээ гурба дахинһаа дээшэ ехэ мяха абадаг болохо байна.

Молдавска ССР-эй Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Топчу) 1956 ондо зуун гектар газар бүридөө 40,9 центнер мяха абаһан аад, 1957 ондо—110 центнер, 1960 ондо — 180 центнер мяха абахаар шиидээ. Тиихэдээ мяха абалгань дүрбэ хахад дахин ехэ болохо байна.

Черкасска областиин «Здобуток Жовтня» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Дубковецкий) 1956 ондо зуун гектар газар бүридөө 54 центнер мяха абаһан аад, 1957 ондо—72 центнер, 1960 ондо—110 центнер мяха абаха уялга абаа. Тиихэдээ мяха абалгань хоёр дахин дээшэлхэ байна, юундэб гэхэдэ, 1956 ондо энэ колхоз зуун гектар бүридөө 54 центнер мяха абаһан байгаа бшуу.

Чувашска АССР-эй Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Коротков) зуун гектар газар бүридөө 1957 ондо — 100 центнер мяха, 300 центнер һү, 1960 ондо— 150 центнер мяха, 400 центнер һү абаха гэһэн уялга абаа. Энэ колхозой абаһан уялгануудыньшье, хэрэг байдалыньшье гайхалтай һайн! Энэ колхоз ямар юумэндэ түшэглэжэ мал ажалаа өөдэнь үргэнэб? Кукурузада түшэглэдэг байна. Тэндэхи колхознигууд мүнөө жэлдэ 200 гектар газар бүхэн дээрээ кукурузын 1000 центнер силостэ орохо эшэ набша ургуулхабди гэжэ үгэеэ үгэнхэй.

Мяха абалгаяа 10—15 дахин дээшэлүүлжэ шадаха колхозууд бии юм. Жэшээнь, Курска областиин Калиновка тосхоной колхоз зуун гектар газар бүридөө 1953 ондо 8 центнер, 1955 ондо — 31 центнер, 1956 ондо — 60 центнер мяха абаһан байгаа. Харин 1957 ондо тэндэхи колхознигууд 90 центнер мяха абаха гэһэн уялга абаа. Тэдэнэр 1953 ондо хахалагдадаг газарай зуун гектар бүридэ 1,8 центнер гахайн мяха, 1955 ондо—28,7 центнер, 1956 ондо—50 центнер гахайн мяха абаһан аад, харин 1957 ондо—70 центнер гахайн мяха абахаар шиидээ. Тиимэһээ энэ колхоз 1957 ондо 1953 онтой жэшэбэл, 11 дахин ехэ мяха, харин гахайн мяха 35 дахин ехые абадаг болохо байна. Манай олонхи колхозуудай мал ажалаа иимэ хурдан түргэнөөр хүгжөөдэг болоо һаань, бидэнэр мяха абалгые эрид ехээр дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхэ байнабди.

Энэ зүблөөнэй урда тээ би Ленинградска областиин Гатчинска районой XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Городинский гэгшэтэй, правлениинь гэшүүдтэй, бригадирнуудтайнь, эдэбхитэдтэйнь хөөрэлдэһэн байнаб. Һайн колхоз байгаа. Энэ колхоз зуун гектар бүридөө 1953 ондо 6,9 центнер мяха, харин 1956 ондо—25 центнер мяха абаһан байна. 1957 ондо зуун гектар газар бүридөө 40 центнер, харин 1960 ондо—125 центнер мяха абаха гэһэн уялга тэдэ колхознигууд абаһан байна. Тиимэ болохолоор, 1956 онһоо 1960 он хүрэтэр тус колхоз таба дахин ехэ мяха абадаг болохонь. **(Альга ташалга).** Мүн энэ колхоз зуун гектар газар бүридөө 1953 ондо 108 центнер, 1956 ондо—270 центнер һү абаһан аад, харин 1957 ондо—350 центнер, 1960 ондо—450 центнер һү абаха байна. Танай зоно соо мяха болон һү абалгые иимэ ехээр дээшэлүүлхэ арга боломжонууд бии байна гээшэ!

Энэ зүблөөн дээрэ олон нүхэд үгэ хэлэжэ, өөһэдынгөө туйлаһан амжалтануудаар маниие баярлуулһан байна. Танай эндэхи областьнууд болон республикануудта гайхамшагта хүнүүд, өөрынгөө хэрэгэй бодото мастернууд бии. Тиимэһээ танай эндэ хэниие хүсэхөөр, хэнһээ жэшээ абахаар хүнүүдтнай бии гээшэ. Гансал колхозууд болон совхозуудта бии байгаа баян, ехэ арга боломжонуудые үлэмжэ дүүрэнээр ашаглаха, кадрнуудаа хүмүүжүүлхэ, хүн зонойнгоо мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Танай районно болон областьнуудай организацинуудтахи хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые тоолоо һаа, колхоз бүхэндэ арбаад хүн хүртэхэ байна. Теэд эдэ арбан хүнүүд сооһоо хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ талаар колхозуудаа үлэмжэ үндэр шатада яажа оруулхаб гэжэ һайн мэдэдэг нэгэшье хүн үгы байхадаа болодог юм. Яахадаа иимэ ябадал гаранаб? Яахадааб гэхэдэ, эдэ хүнүүд иишэ тиишээ гүйлгэлдэдэг, элдэб хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг болобошье, хэрэг байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн ойлгожо шададаггүй байна бшуу. Харин хэрэг байдалые мэдэхэ шухала, хүдөө ажахын экономикые һайнаар ойлгодог болохо зэргэтэй.

Нүхэд областной комитедүүдэй секретарьнууд, таанар намайе хүлисэгты. Яахадаа ши маниие партийна бэшэ хүнүүдэй урда эшээнэ гайхуулна гээшэбши гэжэ таанар намда хэлэхэдээ болохот! Тиимэ бэшэ, нүхэд, мүнөө үедэ хэлэһэн үгөөрнь партийна болон партийна бэшэ хүнүүдые илгаруулхань хэсүүтэй болонхой. Өөһэдынгөө ажалябуулгада шүүмжэлэл ехэтэйгээр хандаха хэрэгтэй. Өөһэдынгөө дутуу дунданууд тухай, тэдэнээ зайсуулха арганууд тухай зүрхэгэй сэхээр хөөрэлдэдэг байгаа һаамнай, манай хүтэлбэрилэгшэд хубхай хооһон үгэтэнтэй тэмсэл ябуулжа байна, тиихэдээ хэрэг бүтээжэ шадаха хүнүүд байна гэжэ арад зомнай хэлэхэ ха юм. Харин бидэнэр бэе бэедээ альгаа ташалсаад ябаха болоо һаа, хубхай хооһон үгэтэнэй хэрэгые саашань үргэлжэлүүлхэ байнабди. Тиигээ һаа бидэнэр Америкые хүсэхэгүйбди.

Баһа нэгэ иимэ юумэндэ танай анхарал хандуулха хүсэлтэйб. Жэл үнгэрөөд байхада магазиндамнай гахайн мяхан элбэг аад, үхэрэй, шубуунай мяхан хомор гэжэ маниие хүнүүд хараадаг болохо, иимэ аюул тохёолдожо магад. Мяханай оройдоо үгы байхадань гахайншье мяхые хартаабхатай шараад, шүлэндөө хээд эдижэ байхада һайн байдаг. Харин мүнөөдэр, үглөөдэр, нүгөөдэр гансал гахайн мяха эдидэг болоо һаа, үхэрэй мяха, тахяагай, галуунай гү, али туулайн мяха эдихэ дуран хүрэдэг болохо бшуу. Тиимэһээ мүнөөнһөө эхилжэ түлдэ ороходгүй сарнууд болон эмэ хашарагуудые илгажа, тэдэниие һайнаар шахажа, хүн зоноо дуратай мяхаяа худалдажа абаха аргатай болгохын түлөө тусхай ассортименттэй, тусхай хэмжээтэй мяханай резерв байгуулха хэрэгтэй.

Илангаяа һайн бэлшээритэй районуудта мяхан болгогдохо бодо мал үсхэдэг тусхай зонотой байгаа һаа тон һайн.

Колхозууд болон совхозууд мяхалиг гахайнуудые олоор шахадаг болохо зэргэтэй. Мяхалиг гахайнуудые шахалгада тэжээл бага хэрэгтэй юм. Тиимэ гахайн шэгнүүриие нэгэ килограммаар дээшэлүүлхын түлөө 4—4,5 тэжээлэй единицэнүүд хэрэгтэй байдаг. Манай ороной эрхим һайн ажахынуудта, мүн Данида мяхалиг гахайнуудай шэгнүүриие нэгэ килограммаар дээшэлүүлхын тулада 3,6—3,7 тэжээлэй единицэнүүдые гаргашалдаг, харин салата гахайнуудай шэгнүүриие нэгэ килограммаар дээшэлүүлгэдэ 7 тэжээлэй единицэ гаргашалдаг байна.

Танай районуудта, мүн Сибирь, Урал болон Балтиин шадарай республикануудта шубуудые, илангаяа уһанай шубуудые үсхэхэ хэрэгтэй. Таанар иимэ олон нуур сөөрэмүүдтэй байгаад, бүхы ороноо шубуунай мяхаар хангажа шадаха байналта. Тэрээнһээ гадна туулайнуудые олоор үсхэхэ хэрэгтэй байгаа. Туулайн мяхан тон амтатай, шэмэтэй ха юм. Олохон хүнүүд туулайн мяхые тахяагайшье мяханһаа амтатай гэжэ тоолодогыень би мэдэнэб. Туулайн арһаниншье һайн. Туулайн арһаар үхибүүдтэшье, ехэшье наһатай хүнүүдтэ пальто оёходо болодог. Туулай тон түргэн олошордог. Тиимэһээ тэдээниие үсхэлгэ ехэхэн ашагтай олзотой байдаг.

Тэжээлэй базада ехэхэн анхарал табиха хэрэгтэй. Хэрбээ бидэнэр уялгануудые абахынь абаад, харин тэжээлэйнгээ базые бэхижүүлхэ арга олоогүй һаамнай, манай бүхы хэрэг һалахадаа болохол. Танай эндэхи байдалда энэ зорилгые тарилгынгаа талмай ехэ болгожо шиидхэхэ аргатнай тон хизаарлагданги байхаһаа гадна, тиимэ арга оройдоошье үгы хэбэртэй. Тиимэһээ ажахыгаа үлэмжэ ашагтай үрэжэлтэйгөөр эрхилхэ ёһотой болонот. Тиимэһээ эрхим һайн культуранууды шэлэжэ олохо, үтэгжүүлгэнүүдээ үлэмжэ һайнаар ашаглаха, эрхим һайн агротехникэ баримталха ёһотой болонот.

Костромской областьһоо ерэһэн агроном нүхэр Макарова эндэ үгэ хэлэһэн байгаа. Тэрээнэй хэлэһэн үгэ соо һонин зүйлнүүд олон. Хараанинь, нүхэр Макарова өөрынгөө ажал хэрэг мэдэдэг, һайн агроном янзатай. Би тэрээнэй хэлэһэн үгые ехэ һонирхожо шагнааб. Тиибэшье, тэрээнэй хэлэһэн үгэнүүдые бултыень зүбшөөжэ шадахагүй байнаб. Овёс болон ячмень үлэмжэ ехээр таридаг болохо хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлээ. Тиихэдээ колхозынь гектар бүхэнһөө 6 центнер овёс, 8 центнер ячмень хуряадаг юм гэжэ тэрэ мэдүүлһэн байна. Таанар өөрынгөө энэ овёс болон ячмень тарижа холо ошохогүйт гэжэ би сэхэ хэлэхэ байнаб. Та хаана һураһан байгаа хабта гэжэ асууха дурамни хүрэнэ. Заримдаа манай институдууд хүнүүдые һургахадаа гутаажархидаг байха юм. Танай тэндэ гектар бүхэнһөө 140 центнер хартаабха хуряана бшуу. Тиимэ һэн туладань таанар тэрэ хартаабхаял тарижа һайнаар ургуулыт, тиигээ һаа таанар гектар бүхэнһөө ячмень, овёстоо орходоо хэдэ дахин үлүү ехэ тэжээл абахалта. Яаһаад иимэ заабари үгэжэ болохо байнаб? Хартаабхые та анха түрүүн һанажа бии болгоо бэшэг, харин манай түрөө гараагүй байхада тэрээниие манай эндэ асарһан байха юм. Хартаабхые хара тариантай жэшэжэ академик Прянишников тон һайнаар хэлэһэн байгаа. Тэрэтнай тон ехэ эрдэмтэн юм. Тэрээнэй зохёолнуудые уншагты.

Баруун-Хойто зонодо клевер, тимофеевкын тарилгын талмайе хороожо байһан ябадалые бии буруу гэжэ тоолохо байнаб. Танай эндэ лён таридаг зоно гээшэ. Теэд хэрбээ тэрээнэйнгээ урда тээ клевер таряагүй һаа, таанар лёной һайн ургаса абахагүйт. Клевер гээшэмнай һайн тэжээл үгэхэһөө гадна, газарай хүрьһэнэй шанарынь һайжаруулдаг, үрэжэл ехэтэй болгодог байна бшуу. Тиимэһээ клеверэй тарилгые миин юрэ хороожо болохогүй. Чеховэйшье хорото һанаатан нэгэ гайхыень мулталжа абаад, нүгөөдыень орхидог байгаа гэжэ таанар мэдэнэт, теэд харин таанар бүхы гайхануудынь нэгэ доро мулталжа абаха һанаатай байна хат. **(Энеэдэн).**

Танай зонодо тэжээл болгожо хартаабха, кукуруза, люпин, клевер, викэ болон бусад культурануудые тариха хэрэгтэй гэжэ би хэлэхэ байнаб. Мүн үбһэ ногоо ехээр силос болгон дараха хэрэгтэй. Хараадшье үзыт, хойто Ирландида сабшалангай үбһэ ногоогоор силос даража, энэ силосээ эбэртэ бодо малдаа, моридтоошье эдюулдэг байна. Танай эндэ шииг нойто ехэтэй зоно гээшэ. Үбһэеэ хатаахадатнай танда тон хэсүүтэй болодог. Үбһэеэ хатаатартнай хахадынь хородог, хахадынь үжэжэ һаладаг байна бшуу. Тиимэ һэн туладань үбһэ ногоогоо сабшаад, тэрээнээ силос болгожо дараа һаа дээрэ бэшэ гү? Тиигээ һаа таанар ургуулһан бүхы юумэеэ эрхим һайнаар хадагалжа, үлэмжэ һайнаар малдаа тэжээл болгон хэрэглэжэ шадахат.

Тэжээлэй культура болохо хартаабхын һайн шанар тухай дээрэ дурсагдаһан байгаа. Баһа нэгэ жэшээ абажа эндэ хэлэхэм. Нэгэ гектарһаа хуряаһан 150 центнер хартаабха гээшэтнай 4500 тэжээл[...] единицэ ха юм. Харин гектар б[...] хэнһөө хүряаһан 19 центнер ов[...] (ороoһониинь болон солоомон[...] —2520 тэжээлэй единицэ юм. Э[...] тоонуудые жэшээд. бодожо үзэгт[...] Нэгэ гектар хартаабха таанар[...] гектар овёсто орходоо 2 дахин е[...] тэжээл үгэхэ байна. Илангаяа Л[...] нинградска областиин XVIII пар[...] съездын нэрэмжэтэ колхозой т[...] рүүлэгшэ нүхэр Городинскиин х[...] рэһэн ёһоор, хартаабхаяа эшэ д[...] рэнь гахайнуудтаа эдюулхэдэ үл[...] жэ ехэ ашагтай байдаг юм. Ха[...] таабхые квадратно-гнездовой а[...] гаар һуулгаад, газарынь машина[...] элдүүрилээд байгаа һаа, нэгэ ге[...] тартань миин 1,1, ехэдээл һаа [...] хүдэлмэриин үдэр гаргашалагдада[...] байна. Бүхы гаргашань энэл тэ[...] байдаг. Үшөө хүрэнгыень нэмээ[...] хэрэгтэй юм бэзэ. Һүүлээрнь тэ[...] хартаабхынгаа газар дээрэ 40—[...] килограмм шэгнүүртэй гахайну[...] даа тууҗа гаргагты, 2—3 һара т[...] дэ тэдэнэр бэлшэг, тиигээ һаа [...] дэтнай 80—90 килограмм шэгнү[...] тэй болохол. Энэ хэрэгые һа[...] наар бодожо үзэһэн, шэнжэлһэ[...] шудалһан, өөрынгөө колхоздо зу[...] хэтэй зоримгойгоор эрхилһэн х[...] нүүд өөһэдөөшье баяжажа, ар[...] зоноошье мяхаар хангалгада т[...] һалха байна. Тиихэтэйгээ хам[...] квадрат тухай эндэ хэлэхэ хэр[...] тэй. Хартаабхые хоорондонь 60х[...] сантиметр зайтайгаар таридаг б[...] лохо хэрэгтэй гээшэ ха.

Нэгэ хэды үгэ сахарна свёкло т[...] хай хэлэхэ хэрэгтэй. Танай эр[...] байдалда сахарна свёклые тарижа[...] тэжээл болгон хэрэглэхэдэ зүйтэ[...] Тэрээндэ хүдэлмэри ехээр гаргаш[...] лагдадаг болобошье, гектар бүхэ[...] һөө ондоо ямаршье культурада о[...] ходоо үлүү ехэ тэжээлэй единиц[...] нүүд абтадаг байна.

Хоёр жэлэй урда тээ болоһон зү[...] лөөн дээрэ совхозуудай хүдэлм[...] риин дутагдалнууд шангаха[...] шүүмжэлэлдэ ороһон байга[...] Мүнөө үедэ совхозууд нэгэ ба[...] һайнаар хүдэлмэрилдэг болоош[...] һаа, үшөөл дан үнэтэй продукц[...] үгэдэг зандаа. Илангаяа олохо[...] совхозууд өөһэдынгөө тэжээлт[...] болохо тухай анхаралаа тон бага[...] хандуулна. Жэшээнь, Ленингра[...] ска областиин совхозуудые абаа[...] үзэе. Эндэ зуун гектар бүридөө 26[...] центнер һү абадагшье һаа, тэрэ[...] нэйнгээ миин 104 центнерые өөһэ[...] дынгөө тэжээлээр абажа, бэшэ т[...] жээлыень гүрэнһөө абадаг байна[...] Абаһан һүеэ таанар өөр дээрээ б[...] шэдэг аад, харин үбһэ тэжээл[...] ондоо областьнуудһаа шэрэж[...] асарнат. Областиин совхозууд зу[...] гектар бүридөө 70 центнер мях[...] абадаг аад, тэрээнэйнгээ миин 2[...] центнерые өөрынгөө тэжээлээр аба[...] һан байдаг. Үлэгшэ мяхаяа ба[...] һал холоһоо асарһан тэжээл[...] ашаар абанат.

Ярославска областиин совхозууд[...] та зуун гектар газар бүридөө 36[...] центнер һү абадаг аад, тэрээнэйнгээ[...] миин 260 центнерые өөрынгөө т[...] жээлээр абана, энэнь Ленинград[...] ска областьдо орходоо нэгэ баах[...] дээшээ; мүн тэндэ—51 центнер мя[...] ха абадаг аад, өөрынгөө үбһэ т[...] жээлээр миин 36 центнерынь абана[...] Иимэ ябадалые болюулха саг бо[...] лоо.

Манай ороной баруун хойто зон[...] гээшэ овощь үйлэдбэрилгын талаа[...] тон шухала шанартай район юм[...] Томо томо городуудые овощёо[...] хангаха, энэ талаар хангалгын ба[...] та бэхи саг үргэлжын база байгуул[...] ха гэһэн зорилго танай колхозуу[...] болон совхозуудай урда табигдан[...] хай. Город шадарай колхозууд бо[...] лон совхозууд капуста, үгэрсэ бо[...] лон бусад зүйлэй овощьнуудайнгаа[...] зарим хубиие шэнэ зандань тушаа[...] ха, харин ехэнхи хубииень дабһал[...] ха, эһээхэ ёһотой. Капустые эл[...] дэб аргаар бэлдэжэ болодог: тэрээ[...] ниие морковьтой, улааганатай, лав[...] рово набшатай холижо дабһалхада[...] болодог, зарим хүнүүд яблокашье[...] холидог байна. Колхозууд боло[...] совхозуудай дабһалһан овощё[...] үбэлэй сагта тушаадаг боло[...] һаань,—намарай сагта ашаа шэ[...] рэлгэдэ түгшүүрил гарахагүй бай[...] гаа. Мүн эдэ продуктнуудай сэн[...] гыншье ондоо байха ёһотой.

Овощиие нютаг дээрээ дабһалха[...] гээшэ мүн нүгөөшье талаһаа ашаг[...] тай байдаг. Эдэ продуктнуудые го[...] родто хадагалжа байхын тулада[...] тусхай складууд, хүдэлмэриин хү[...] сэн хэрэгтэй болодог юм. Харин[...] танай эндэ үбэлэй сагта хүдэлмэ[...] ришэдтнай дүүрэнээр хэрэглэгдэнэ[...] гүй. Олохон хүнүүд үбэлэй сагта[...] колхозуудтаа хэхэ юумэгүй байдаг.

Баһа иимэ асуудал табиха шуха[...] ла байна. Хартаабха болон овощь[...] ургуулдаг совхозууд, магад колхо[...] зуудшье тэрээнээ тушаадаг тусхай[...] магазинуудтай байхаар болоо. Тии[...] гээ гээшэ һаа, овощь шэрэһэн[...] автомашинануудаа. магазинһаа ма[...]

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

рон доторнай абтадаг мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын лаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ

РСФСР-эй Баруун-Хойто областьнуудай, автономно республикануудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ 1957 оной майн 22-то Ленинград городто нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл)

нда дэмы гүйлгэжэ байхагүй, зохид болохо һэн.

анай районуудта, мүн бусад будайонуудта мүнөө үеын гол зого хадаа хүдөө ажахын культуудай ургасые дээшэлүүлхэ ябамүн болоно. Энэ зорилго оло- областьнуудта үшөөл мууса хэгдэжэ байһаар. Костромобластиин колхозуудта ороо культурануудайнь ургаса 1956 гектарай 3,4 центнер, хархын ургаса 70 центнер байгаа. муу ургасые тэсэжэ боаал? Танай зонодо үтэгжүүлйгөөр ургасаяа дээшэлүүлхын агүй. Тиимэһээ наг шэбхэ. торф, пост болон бусад үтэгжүүлгэые тон оролдосотойгоор сугжа эхилхэ шухала. Мүн ороо, овощной болон бусад кульнуудай үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэлһайнаар эмхидхэхэ шухала.

жалай бүтээсые саашадань дээүлхын түлөө нависной зэбсэые үргэнөөр хэрэглэдэг болохо эгтэй. Энээн дээрэһээ металлай- гаргаша, хүдэлмэриин хүсэнэй- гаргаша хороогдохо байна. бээ бидэнэр нависной зэбсэгүүхэрэглэдэг болоо һаа, МТС-үүд он совхозуудта миллион гү, али лион гаран прицепщигүүдые өлжэ шадаха байнабди. Теэд. цепщигэймнай ажал гээшэ ехэ игүй ха юм. Тэрэмнай бодото эжэл бэшэ, харин хожомоо кторист болохо һанаатай хүнүүшата дамжадаг хара хүдэлмэхэдэ болоно. Сэхынь хэлэхэдэ, хэрэгые ондоо ёһоор эмхидхэхэ ерээ.

звёстко, торф малтан абаха, луулха, компост бэлэдхэхэ, гаай хүрьһэндэ извёстко болон жүүлгэ оруулха хүдэлмэринүү- механизацилхын тулада тусхай н машинануудые бүтээхэ тухай ожо үзэхэ саг баһал ерээ. Эдэ удалнуудые шиидхэжэ шадаха-

ухэд! Танай зүбшэн хэлсэлгэ э үшөө нэгэ тон шухала асуу- табихыемни зүбшөөгты. Колигуудай хубиинь ажалһаа хүдөө хын продуктнуудые уялгатаар алга тухай эндэ хэлэгдэнэ. өө үедэ колхозууд болон совудта мал ажалай продуктнуу- овощь болон хартаабха үйлэдилгэ тон ехээр дээшэлжэ байна. мэһээ колхознигуудһаа манай даг продуктнуудай жэшээтэ жээнь мүнөө үедэ тон бага боой. Танай мэдэһээр, колхознидай хубиин ажалһаа хүдөө ажа- продуктнуудые тушааха норудые бага болгохо тухай тог- бүри 1953 ондо баталагдан һан байгаа. Хэрбээ 1953 ондо озой айл бүхэн 40-һөө 60 килом хүрэтэр мяха тушааха ёһо- байгаа һаа, энэ нормонь мүнөө 30 килограмм хүрэтэр доошолагдаһан байха юм. Нэгэ үнеэнурдань 100-һаа 280 литр хүрэдунда хэмжээгээр 223 литр һү аадаг байгаа һаа, мүнөө 60-һаа хүрэтэр, дунда хэмжээгээр 101 тушаана. Үндэгэ, нооһо, харбха тушаалгын нормо хоёр дашахуу бага болгогдонхой. Мүүедэ колхознигуудай хубиин алһаа ородог хүдөө ажахын проднуудай жэшээтэ хэмжээнь тон- бага болонхой. Тушаагдадаг мяханай—10,2 процент, һүнэй процент, нооһоной—2,6 про-, үндэгэнэй—18,5 процент, га- арһанай—11 процент, харбхын—15,9 процент колхознидай хубиин ажахыһаа мүнөө о.

нээнтэй дашарамдуулагдан, озонигуудай хубиин ажалһаа ай ороной абадаг продуктнуу- уялгата тушаалгануудые болха саг болоогүй гээшэ ха гү н асуудал гаранхай. Энэ асуу- е бидэнэр Централъна Коми- ба правительстводаа хаража э байнабди. **(Альга ташалга).** ээнһээ продукт бага абадаг аад, н ажалынь тон ехэ. Бидэнэр абтар олон бэлэдхэлшэдые жа, тэдэндэ ехэ мүнгэ зөөри ташалдаг байнабди. Колхозно нуудһаа тушаадаг продуктнуу- абахаяа болёо һаа, мандашье аргтай болохо һэн: бидэнэр тэрэ арадаа хаһажа, албан хойрог рһа бэшэлгэнүүдые үгы хэхэ гаабди. Сэхынь хэлэхэдэ, энэ хэрэгһээ аша үрэ гаражал байна. Юундэб гэхэдэ, хүдөө тосхондомнай политическэ оршон байдал бүри һайн болохо бшуу.

Энэ асуудал бидэнэр КПСС-эй ЦК-гэй Президиумдэ, правительствода зүбшэһэн байнабди. Мүнөө үедэ тусхай тогтоол бэлэдхэхэ даалгабари үгтэнхэй. Тиибэшье энэ хэрэгые ухаантай һайнаар бүтээхэ хэрэгтэй. Хараанинь, энэ тогтоолоо бэлдэжэ, июнь һарада толилхо, харин 1958 оной январиин 1-һээ хүсэндэнь оруулха хэрэгтэй болохо байна. **(Альга ташалга).**

Колхознигуудта ехэхэн хүнгэлэлтэ болохо байна. Тиибэшье колхозууд өөһэдынгөө харюусалгые мэдэржэ, колхознигуудай хубиин ажалһаа абтадаг уялгата тушаалгануудай зарим нэгэн хубиие өөр дээрээ даажа абаха зэргэтэй. **(Альга ташалга).**

Колхознигуудай хубиин ажалда үйлэдбэрилэгдэдэг продуктнууд миин һалахагүй гэжэ би һананаб. Колхозник тэрээнээ өөрөө худалдаха бшуу. Һүеэ тэдэнэр хайшань хэхэ гээшэб? Мяхаяа магад, багааршье худалдахадаа болохо, тиибэшье худалдахал гэжэ һанамаар. Иимэ арга боломжотой колхознигууд бии ха юм. Нэмэгдэгшэдэй һууринуудыень һэлгүүлхэдэ дүнгынь ондоо болодоггүй гэжэ арифметикэ соо хэлэгдэдэгыень та мэдэнэт. Хэрбээ эдэ һууринуудые манай һэлгээд байгаа һаа, тэдэ продуктнууд яагаашье һаа, базаар дээрэ гаргагдаха, тиимэһээ манай обществын, манай хүнүүдэй эрилтэнүүд хангагдадаг болохо бшуу.

Политическэ талаар энэ тогтоолые манай арад, гансахан колхознигууд бэшэ, мүн хүдэлмэришэд болон албахаагшад тон һайшаалтай һайнаар угтаха байна. Энэмнай социалистическэ журам байгуулалтын хүсэнэй улам ехээр ургаһан тухай гэршэлхэ ха юм. Коллективизаци бэелүүлээт, теэд колхознигуудтнай өөһэдынгөө колхозно огородоор городоо тэжээжэ, продуктнуудаа тэндэ худалдажа байна гэжэ байгаад буржуазна идеологууд хэлэдэг байгаа. Энээгээрээ тэдэнэр манай колхозуудай һула буурай байдалыень тэмдэглэхэ һанаатай байдаг һэн. Харин мүнөө бидэнэр дайсадайнгаа гарһаа энэ зэбсэгынь мулта сохихомнай гээшэ. **(Нэрьемэ альга ташалга).** Бидэнэр, нүхэд, энээгээрээ партиингаа хүсые, марксизм-ленинизмын үзэл сурталай хүсые, мүн коллективнэ хүдөө ажахы болбол ажалай үндэр бүтээсэ түйлахаһаа гадна, манай арадай эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангажа, манай резервнүүдые ехэ болгожо, гадаадын наймаанда үлэмжэ ехэ продуктнуудые гаргадаг боложо шадаха байна гэһэн Ленинэй заабарие баталан харуулна бшуубди. **(Нэрьемэ альга ташалга).** Энээние таанар зүбшөөхэ байна гүт, али үгы гү гэжэ би таанарһаа асууха зэргэтэй болоноб. **(Альга ташалга).**

Энэ хадаа, нүхэд, та бидэнэрэй туйлаһан илалта гээшэ гэжэ би тоолоноб. Энэ хадаа гансахан экономическа бэшэ, мүн политическэ илалта гээшэ. Арадтайгаа нягта холбоотой байдаг, обществынгоо хүгжэлтые, шадамар бэрхээр шэглүүлжэ байдаг манай партиин сэсэн мэргэн политика гээшэ иимэ удхатай бшуу. Хэрэг ябуулгаяа саашадаашье иимээр эрхилжэ байгаа һаа, бидэнэр оронойнгоо үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөжэ, тэрээние үзэгдөөгүй үндэртэ дээшэнь үргэхэ байнабди. Энэ хадаа манай хэрэгэй илалта, марксизм-ленинизмын үзэл сурталай илалта мүн болохо юм.

Тэрээнһээ гадна бидэнэр манай үзэл сурталые үшөө зүбшөөгөөгүй, харин маргажа байдаг хүнүүдэй ухаан сэдьхэлдэ нүлөөлжэ шадаха байнабди. Би эндэ капиталистнууд тухай хэлэнэгүйб. Тэдэние хүмүүжүүлжэ, ондоо үзэлтэй болгохын аргагүй юм. Бүхэтэр хүниие үхээрэ сэхэлдэг гээ юм шуу. **(Энеэдэн).** Манай экономикые хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдал һайжаруулха тээшэ зорюулагдаһан манай хэрэг ябуулганууд үшөөл хоёрой хоорондо маргажа байһан тэдэ хүнүүдэй ухаан сэдьхэлдэ ямаршье ондоо юумэнһээ хүсэтэйгөөр нүлөөлхэ байна. Эдэ хүнүүд улам улам олоороо манай талада, марксистско-ленинскэ теориин талада капиталда эсэргүү тэмсэл хэжэ байгаа хүдэлмэришэн ангиин талада ородог болохо байна бшуу. Энэ хадаа, нүхэд, ехэл хэрэг гээшэ! **(Альга ташалга).**

Хүдөө тосхонуудые гоё һайхан болгохо тухай, тэндэхи барилганууд тухай өөрынгөө һанамжануудые хэлэхэ хүсэлтэйб. Ленинградска областиин Гатчинска районой XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо колхознигуудай һайн һайхан гэрнүүдые барижа байхыень харахадам намда ехэ аятай байгаа. Сэхынь хэлэхэдэ, һаяар эдэшье гэрнүүд манай һанаа сэдьхэл хангахаяа болихо юм. Мүнөө үедэ олохон колхознигууд гэр байра барижа эхилэнхэй. Тэдэндэ элдэб материалаар туһалха шухала. Колхозууд нютаг дээрээ тиимэ материалнуудые олохын талаар, мүн өөһэдөө энэ барилгадань хабаадалсахын талаар хүсэ шадалаа эмхидхэхэ зэргэтэй. Тиигээ һаа, энэ хэрэг хурдан түргэн урагшаа ябаха байгаа.

Үйлэдбэриин барилгануудһаа гадна, һургуулинууд, хүүгэдэй садууд, хүүгэдэй яслинуудые, интернадууд, үбгэрһэн хүгшэрһэн колхознигуудай байха гэрнүүд, столово, пекарнинуудые бариха шухала. Бултадаа иимэ барилгануудые бодхоохо ёһотой гэжэ би хэлэнэ бэшэб. Колхоз бүхэн өөрынгөө зөөри шадалай арга боломжонуудые хаража, сэгнэжэ үзэхэ ёһотой. Мүнөө үедэ хэмнай ажалта үдэртэ ехэ юумэ үгэхэб гэжэ мүрысэжэ болохогүй. Тиибэшье, тон түрүүндэ колхознигуудаа эдеэ хоолой зүйлөөр хангаха, хубсаһа хунартай болгохо шухала. Тиибэшье хүнүүдэй культура тухай бодолоо табиха баһал шухала. Энээнэй түлөө столово хэрэгтэй, энээнэй түлөө ниитын банинуудые бариха шухала, мүн эхэнэр хүнүүдэй үдэр бүри хилээмэеэ барижа байхагүйнь түлөө пекарни бариха хэрэгтэй.

Харгы бариха баһал хэрэгтэй байна. Бүхы харгынуудые гүрэн бариһай гэжэ зарим хүнүүд һанадаг. Манай гүрэн гол харгынуудые баридагшье, барихашье юм. Харин колхозууд өөһэдынгөө тосхонуудые гоё һайхан болгохо, колхозойнгоо газар дээгүүр харгы бариха, тэрэнээ гол харгытай ниилүүлхэ ёһотой. Энэ хадаа колхозой барилга байха ёһотой юм. Тэрэ зүб гү? Би зүб гэжэ һананаб. «Зүб» гэһэн үгэнүүд дуулдана. Энэ хэрэгые эрхилжэ орохо, энэ талаар үлэмжэ ехэ үүсхэл гаргаха хэрэгтэй.

Бидэнэр захиргаанайнгаа аппарадые саашадаашье нарижуулха, эмхи зургаанай бэшэг ташаһаа хүнүүдые сүлөөлжэ, ажал үйлэдбэридэ эльгээхэ, машинно-тракторна станцинуудай хүдэлмэрие һайжаруулха, үлүү штадуудые хороохо уялгатайбди. Мүн колхозуудые дүй дүршэл ехэтэй түрүүлэгшэнүүдээр саашадаашье бэхижүүлхэ, һайн бригадирнуудые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые шэлэжэ олгохо, эдэ хүнүүд тухайгаа үлэмжэ ехэ анхарал оролдолго гаргаха шухала. Энэмнай манай хүдөө ажахын гол кадрнууд гээшэ бшуу.

Партиин райкомуудта хүнүүд олон гэжэ эндэ зүб хэлэһэн байна. Энээн тухай партиин Центральна Комитет бодолоо табижа байдаг. Промышленностиингаа хүтэлбэрилгэ шэнэ эмхидхэлтэй болгоод байхадаа һүүлээрнь энэшье асуудалые хаража үзэхэ байнабди. Тэрээнһээ гадна, профсоюзуудые шэнэ эмхидхэлтэй болгохо хэрэгтэй. Тэдэнэй аппарадта үлүү хүнүүд олон. Тэрэшэлэн районууд, областьнууд болон республикануудай партийна болон советскэ органуудай байгуулалтые дахин хаража үзэхэ, мүн КПСС-эй Центральна Комитедтэшье байгуулалтыень хаража үзэхэ, олохон хүнүүдые тэндэһээ сүлөөлхэ хэрэгтэй болоо янзатай. Тиибэшье, нүхэд, нэгэ доро бүхы хэрэгтэ орожо болохогүй ха юм. Түрүүшээр нэгэ хэрэгээ бүтээжэ,— промышленность болон барилгые хүтэлбэрилгын эмхи журамые шэнэдхэе.

Нүхэд! Манай промышленность мүнөө үедэ һайнаар хүдэлнэ. Иигээд бүришье һайнаар хүдэлдэг болохонь. Маниие шэнэ газар элдүүрилгээ амжалтатай һайнаар бэелүүлжэ шадаа, энээнһээ тон ехэ ашаг олзо олоо гэжэ буржуазна политигуудай гашуудалтайгаар мэдэрхэ баатай болоһоние бидэнэр мэдэнэбди. Тиибэшье промышленностиин хүтэлбэри захиргааень шэнээр эмхидхэһэнэй ашаар манай олохо бүхы ашаг олзонууд, хэмжээгээршье, удхашанараашье манай шэнэ газар дээрэ ябуулһан бүхы хүдэлмэридэ орходоо һураггүй үлүү дээшээ байха юм. Промышленность дээрэмнай хоёршье, гурбаншье шэнэ газар бэшэ, харин бүри үлүү ехэ шэнэ газар бии гэжэ хэлэхэдэ болоно. Юундэб гэхэдэ, эндэмнай хэдэн миллион хүнүүд, тиихэдээ эгээн ехэ мэргэжэлтэй хүнүүд хүдэлжэ байна бшуу. Эндэмнай наука, эндэмнай техникэ. Эдэ бүгэдые хүсэд элсүүлээ һаа, заха хизааргүй ехэ резервнүүдээ ашаглажа ороо һаа, бидэнэр ороноо промышленна эд бараагаар, хүдөө ажахыгаа машина, зэмсэгүүдээр, хүндэ хэрэгтэй бүхы юумээр ханган баяжуулха байнабди. Энэ хадаа манай арадай ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадалда бүри ехээр туһалха юм.

Нүхэд! Манай уласхоорондын байдалые бидэнэр һайн гэжэ тоолонобди. Советскэ правительствын зүгһөө хэдэн хари гүрэнүүдэй толгойлогшодто хандаһан бэшэгые таанар уншаһан байнат. Эдэ бэшэгүүд соогоо Советскэ правительство тон түрүүндэ бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахиха ба бэхижүүлхын аша туһые хаража, уласхоорондын шухала асуудалнуудаар өөрынгөө үзэл һаналые сэхэ хэлэжэ бэшэһэн байна. Советскэ гүрэнэй эб найрамдалда дуратай политикые бүхы түрүү хүн түрэлтэн дэмжэжэ байдаг.

Бидэнэр эб найрамдалые хүсэнэбди. Манай ороной хүсэ багатай хадань бидэнэр эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ. бэшэбди гэжэ бултадаа мэдэнэт. Империалистическэ лагериин засаг баригшад, дайн байлдаа үүсхэжэ байгаа элдэбын хүнүүд хадаа манай хүсые мэдэжэ, мэдэржэ байдаг юм. Хэрбээ хойшодоошье манай эб найрамдалда дуратай, хатуу шанга политикаяа ябуулжа байгаа һаа, элдэб эсын авантюрада дуратай хүнүүд хадаа манай хилын хаагуур гарадагые, гансахан хилэ бэшэ, мүн манай интересэй хаагуур хилэтэй байдагые һайн һанажа ябадаг болохо һэн. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Энээндэ юун шухалаб? Тон түрүүндэ, манай промышленность саашадаашье амжалтатайгаар хүгжэжэ байха, манай хүдөө ажахы хэлбэришэгүйгөөр өөдөө ургажа байхань шухала. Манай парти хододоо нягта жагсаалтай нэгэн бүхэли зандаа байха, арад зонтойгоо холбоогоо улам үргэдхэн шангадхажа байха, арад зомнай хойшодоошье партяа халуунаар дэмжэжэ байхань шухала. Тэрээнһээ гадна, социалистическэ оронуудай хоорондын хани барисаанай бэхижэжэ байха шухала.

Коммунистическэ парти, тэрэнэй Центральна Комитет советскэ хүнүүдые нягтаруулан жагсаахын түлөө, промышленность, хүдөө ажахые хүгжөөхын, манай арадай ажабайдалые улам һайжаруулхын түлөө эршэ хүсэтэйгөөр, эрэлхэг зоригтойгоор саашадаашье тэмсэхэ юм. Энэ тэмсэлыень бүхы араднай дэмжэхэ.

Хэрбээ бидэнэр өөһэдынгөө материальна болон духовно бүхы арга боломжые зүбөөр ашаглаад байгаа һаа, манай Советскэ орон үзэгдөө дуулдаагүй үндэр шатада өөдөө гараха. Капиталистическэ дэлхэйн ямаршье харанхы муухай хүсэнүүд, коммунизм тээшэ зориһон манай илалта түгэлдэр дэбжэлтые зогсоожо шадахагүй. **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга. Бүгэдөөрөө хүл дээрээ бодонод).**

Н. С. Хрущев Ленинградта байна

ЕНИНГРАД. майн 23. (ТАСС). СС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секре- нүхэр Н. С. Хрущев Невагай уун эрье дээрэ баригдажа бай- түмэр бетонуудай хэрэгсэлнүү- табадахи заводто майн 23-да жо ерэбэ. Промышленностьда эглэгдэхэ барилгын материал ээхэ, орон дотороо эгээн томо предприятиин торхонь бүхы дээ- хабсаргагдадаг түмэр бетонһоо хэгдээ юм. Энэ завод жэл бүри 200 мянган кубометр түмэр бетоной хэрэгсэл бүтээхэ. Предприятиин түрүүшын ээлжээн һаяар бэлэн болохонь.

Нүхэр Н. С. Хрущев заводой главна корпус хараһанайнгаа һүүлээр, барилгын хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөө. Һүүлээрнь Щемиловка гэжэ 122-дохи кварталда нүхэр Хрущев ошобо. Эндэ хамта дээрээ 20 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай табан дабхар 8 байшан баригдажа дүүргэгдэхээ байна, Главленинградстройн гурбадахи трестын хабсаргагшадай эгээл эрхим бригадануудай нэгэнэйнь хүдэлмэритэй нүхэр Н. С. Хрущев танилсаба. Энэ бригадые А. С. Демидкин толгойлдог юм.

Кировскэ райондо нүхэр Хрущев барилгын хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ томо комбинадай барилгые хараа. Энэ барилгые Главленинградстройн 20-дохи трестын коллектив хэжэ байна. Тус предприяти газова болон түмэр бетонно, мүн гипсовэ хэрэгсэлнүүдые, тэрэшэлэн кухниин мебель, гэр байрын бусад хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ байна.

Ленинградай барилгашад нүхэр Н. С. Хрущевые үнэн зүрхэнһөө баярлан, халуунаар угтаба.

«Коминтерн» колхоздо Иволгын МТС-эй 10-дахи тракторна бригадын механизаторнууд аймаг соогоо түрүүлэн кукурузын тарилга эхилбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторист Цырендоржи Бадмажапов, машинист Василий Дымбрынов хоёрой хүтэлбэрилдэг агрегадайхид кукуруза квадратно-гнездовой аргаар тарижа байна. Колхоз хамта 140 гектарта кукуруза тариханъ.

Д. Цыренжаповай фото.

Кукуруза тарижа эхилбэ

Һүүлэй үедэ Хориин аймагта дулаан үдэрнүүд болобо. Газарай хүрьһэн һайса дулаасажа, кукуруза тарихада таарамжатай зохид боложо эхилээ. Тиимэһээ аймагай колхозууд энэ культура тарижа захалаа. Жэшээнь, «Улаан Одон» колхозойхид 30 гектар газарта кукуруза тариба.

Хориин дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад багшанартаяа хамта «Улаан Одон» ба Хрущевой нэрэмжэтэ колхозуудта амаралтынгаа үдэр ошожо, кукуруза тарилгада хабаадалсахаяа бэлдэжэ байнхай. Хориин МТС-эй мэргэжэлтэд кукуруза яажа зүбөөр тариха тухай заабари үгөөд байна.

Тэрэшэлэн аймагай центр Хори тосхоной албахаагшад ба бусад хүдэлмэрилэгшэд кукуруза тарилгын үедэ колхозуудта ошожо, туһаламжа үзүүлхэеэ түхеэржэ байнхай.

Ю. Чупов, «Улаантуяа» газетын харюусалгата секретарь.

Тарилгынгаа талмайе үргэдхэбэ

БАРГАЖАН. **(Телефоноор абтаба).** Тус аймагай Хүнтэйн МТС-эй харьяата Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Устинов, агрономынь нүхэр Доржиев) нёдондо жэлдэ ехэ талмай дээрэ кукуруза тариһан юм. Теэд кукурузаяа уһалха аргагүй, хуурай хүрьһэтэй газарта, тарилгын болзорые сахингүй тариһан юм. Эгээл тиимэһээ кукурузые тарижа ургуулха хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулжа, тоогоогүй ябадал гаргаһан, ехэ алдуу хэһэн байна. Тиигэжэ тарилгынгаа бүхы талмайн гектар бүриһөө оройдоо 50 центнер ургаса абабашье, малдаа шэмэ ехэтэй кукурузын эшэ набшаар силос яһала ехые дараһан юм.

Харин мүнөө жэл тус колхозойхид үнгэрэгшэ жэлэй алдууһаа бодото тобшолол хэһэн, энээнээ мүнөө дабтахагүйе оролдожо, кукурузын яһала ургаха байһанда сохом этигэнхэй. Тэрэние ургуулхын түлөө ехэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри эндэ хэгдэжэ байна.

— Кукурузые ургуулдаг болоогүйдөө энэ олон мянган малаа тэжээлээр хүсэд хангажа шадахагүйбди. Кукурузын силостэй болоходоо һү, мяха, нооһо бүри ехээр абаха аргатай болохобди. Энэ үнэтэ культурые эрхэ бэшэ ургуулхабди,— гэжэ мүнөө колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Устинов мэдүүлнэ.

Тус колхоз мүнөө жэл кукуруза тариха талмайгаа 300 гектар хүрэтэр үргэдхөө юм. Дунда зэргээр гектар бүриһөө 100 центнерһээ бага бэшэ кукурузын ногоон эшэ набша абахаар шиидээд, эндэхид ехэ хүдэлмэри хэжэ байна. Жэшээлхэдэ, 30 хүнһөө бүридэһэн кукуруза ургуулха тусгаар комсомол-залуушуулай звено бии болгогдонхой. Энэ звеное эдэбхитэй комсомол Вандан Бадмаев хүтэлбэрилнэ. Тус звено 70 га газарта кукуруза тариха уялга абаад, гектар бүриһөө 150 центнер ургаса туйлахаар шиидэнхэй. Тиихын тулада үрэжэл һайнтай, тааруу газарые шэлэжэ уһалаа. Мүн тэндээ 100 тонно наг шэбхэ зөөгөө, нэмэлтэ тэжээл үгэхын тулада шубуунай аргал, үнэһэ ехээр суглуулаа юм. Кукурузынгаа үрэһые томо жэжээрынь илгажа, нара һалхинда шанаржуулһан, гранозан хороор угаажа, мүн баһа гексахлоранаар хордоһон байна.

Мүнөө звеногойхид тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэрие гүйсэд дүүргэжэ, эдэ үдэрнүүдтэ газарайнгаа хүрьһэ элдүүрилжэ, һүүлээрынь 9-дэхи тракторна бригадын механизаторнуудтай хамта кукурузынгаа тарилга эхилхэнь.

Мүн тиихэдэ тарилгын бусадшье талмайда наг шэбхэ һулагүй зөөгдэһэн, үрэһэ хүрэнгэеэ бэлэдхэһэн байха юм.

Д. Гыргенов.

Пар хахалалгын ябаса тухай

1957 оной майн 20-ной мэдээн

МТС-үүд	Парай хахалагдаһаниинь (процентээр)	Арбан хоногой туршада (гектар)	МТС-үүд	Парай хахалагдаһаниинь (процентээр)	Арбан хоногой туршада (гектар)
Саянтын	95,5	386	Бичурын	49,7	2421
Курбын	84,7	1102	Гашейн	49,1	918
Үшөөтэйн	84,5	222	Погранична	48,2	490
Жэрэмэй	78,7	506	Бага-Куналейн	42,7	1457
Тарбагатайн	75,0	1223	Темлюйскэ	41,3	729
Бургалтайн	70,5	967	Хориин	41,0	2040
Ехэ-Куналейн	67,3	1073	Хонхолойн	39,7	1329
Сүхын	64,0	657	Ториин	39,4	524
Суулгын	61,6	1467	Кабанскын	29,6	1125
Хүнтэйн	60,6	633	Ехэ-Кударын	28,7	—
Хэжэнгын	58,5	1840	Хамнигадайн	23,8	426
Иволгын	58,1	184	Итанцын	17,6	108
Сэлэнгын	58,1	620	Түнхэнэй	15,6	282
Чесанын	55,2	—	Хэрэнэй	11,8	489
Закаменай	53,3	156	Эгэтын	6,9	606
Охин-Булагай	50,7	1998	Нарһатын	5,6	444
Цагаан-Усанай	50,6	2588	Баргажанай	—	—
			Үдын	—	—

Монгол-совет хани барисаанай обществын 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан эстафетэ

Монгол-совет хани барисаанай обществын байгуулагдаһанһаа хойшо 10 жэлэйнь ой байгша оной майн 22-то гүйсэбэ. МНР-эй монгол-совет хани барисаанай общество энээнтэй дашарамдуулан «хани барисаанай эстафетэ» эмхидхэһэн байна. Тэрэ эстафетэдэ хабаадалсагшад майн 22-ой үглөөнэй 10 часта Түнхэнэй аймагай Монд тосхондо ерэжэ, эстафетынгээ Улаан тугые Ленин Сүхэ Баатар хоёрой хөөрэлдэжэ байһаниие харуулһан портредтэйгээр советскэ хүнүүдтэ барюулаа.

—Монгол-совет хани барисаанай обществын гэшүүдэй үмэнэһөө советскэ хүнүүдтэ ахадүүгэй халуун баяр хүргэнэм,—гэжэ тус эстафетые толгойлогшо нүхэр Пурэв хэлээ.

Хани барисаанай эстафетэдэ хабаадагшадые угтагшадай зүгһөө БМАССР-эй Культурын министрын орлогшо нүхэр Зугеев харюугай үгэ хэлэһэн байна.

Эстафетэдэ хабаадалсагшад Түнхэнэй аймагай колхозуудаар, МТС-үүдээр ябажа, ажал хүдэлмэритэйнь танилсаа. Мүн «Аршаан» курорт ошожо хараһан байна. Монголһоо ерэһэн айлшад майн 25-да Улан-Удэ хүрэжэ ерэбэ.

Б. Дашиев

Манай республикын һонин

Шэнэ түхэлэй тосхон

Үдэ ба Эгэтэ голнуудай уулзуурта Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой һуурин оршодог юм. Һүүлэй хэдыхэн жэлэй туршада колхозой тосхон танигдашагүй болоо. Үдэшэ болоходо электрын гэрэл носожо, холоһоо город шэнги харагдана. Мүн айл бүхэн радиотой. Ном, газетэ, журнал колхознигуудай юрын хэрэгсэл болоо.

Пилорамын ханхинаха, электрогагнуурай шииганаха, элдэб моторнуудай түршэгэнөөн ажал ехэтэй хүдэлмэриин үргэнөөр механизацилагдажа байһые гэршэлнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз шэнэ барилганuудые олоор бодхоогоо. Мүн энэ жэлдэ барилгын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагдаха юм. Тиин малшадай байха 15 гэр, үнеэдэй 2 байра, автогараж баригдахаар хараалагданхай.

Мүн энээнэй хажуугаар колхознигууд өөһэдынгөө гэрнүүдые баридаг заншалтай болонхой. Һүүлэй үедэ 10 гаран колхознигууд өөһэдтөө гэрнүүдые бариа.

Ц. Ламажапов.

Түсэбһөө гадуур эд бараа худалдана

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд Октябрьска революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысөөндэ оролсожо, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Апрель һарын дүнгүүдэй ёһоор, 61 миллион 958 мянган түхэригэй эд бараан түсэбһөө гадуур худалдагдаһан байха юм.

Илангаяа Сэлэнгын аймпотребсоюзай коллектив (түрүүлэгшэнь нүхэр Павлов) һайнаар хүдэлмэрилөө. Тус аймагай худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд түсэбһөө гадуур 179 мянган түхэригтэ эд бараа худалдаа. Мүн тэрэшэлэн Курумканай, Мухаршэбэрэй, Хэжэнгын аймпотребсоюзууд муу бэшэ дүнгүүдые харуулһан байна.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэришэд энэ туйлаһан амжалтануудаараа һанаагаа амарангүй бүри оролдосотойгоор ажаллажа байна.

Д. Колмаков.

Һуралсалай жэл дүүрэбэ

Хүүгэдэй согтой зугаа энеэдэн һаруул уужам залые зэдэлүүлнэ... Улан-Удын 3-дахи дунда һургуулиин зал соо ороходо 10-дахи, 1-дэхи классай һурагшад суглараад, һуралсалай жэлэй дүүрэһэнтэй дашарамдуулан баярай линейкэ үнгэргэжэ байба.

Нэгэдэхи классай һурагшад энэ баярай үдэр 10-дахи классай аха нүхэдтөө баглаа сэсэгүүдые, ажалай урогто өөһэдынгөө хэһэн зүйлнүүдые бэлэг болгон асараа.

Һургуулиин директор Екатерина Прокопьевна Бурдуковская һуралсалай жэлэй дүүрэһэнтэй дашарамдуулан һурагшадые амаршалаад, шалгалтынгаа экзаменда һайн бэлэдхэлтэй ерэхыень тэдэндэ хүсэбэ. 1-дэхи классай һурагшадай зүгһөө Таня Хоманова аха нүхэдөө амаршалан үгэ хэлээ.

Зураг дээрэ: 1-дэхи классай һурагша Итта Аснер 10-дахи классай һурагша Валерий Елизавэй энгэртэ бэлэг сэсэгээ хадхажа байна.

К. Аршинская.

Эрхим барилгашад

Ториин аймагай «Улаан Бургалтай» колхозой 3-дахи бригадын барилгашадай звено һүүлэй хоёр һарын туршада ехэ барилга хэжэ байна.

Тэрэ звеногойхид үхэрэй байрые хараалагдаһан саг соонь һайн шанартайгаар барижа дүүргээ. Барилгашад Д. Бадмаев, Д. Бубеев, Д. Гармаев, С. Б. Чойдопов гэгшэд үдэрэйнгөө даабарие 100—120 процент дүүргэнэ. Тэдэнэр эрхим ажалайнгаа түлөө 2—2 түхэриг нэмэлтэ түлбэри ажалта үдэр бүхэндөө абана.

С. Табдаев.

Мал таргалуулха гүүртэнүүд

Хабарай эхеэр Яруунын мяхаһүнэй совхоздо мал бэлшээн таргалуулха 4 гүүртэ байгуулагдаһан юм. Эдэ гүүртэнүүдэй малнуудые һаяхан шэгнэжэ үзэбэ. Толгой бүриин шэгнүүрие үдэр бүри 600—600 граммаар нэмээжэ шадаһан Балдоржи Батуевай хүтэлбэрилдэг гүүртынхид түрүү һуури эзэлбэ. Эндэхи малшад малые зүбөөр харууһалжа бэлшээһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлаа.

В. Байбородин.

Шэнэ клуб

Мухаршэбэрэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо 160 хүнэй һууха клубай барилга эхилээ. Энэ барилгаяа июнь һарада дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, барилгашад эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна. Дархашуул Ф. М. Кушнарев, Г. П. Иванов, Ф. А. Андреев болон бусад ажалдаа һайн жэшээ харуулна.

Клубһаа гадна тус колхоз 800 тонно ороохоной багтаха склад, 1200 хониной 2 байра, полевой стан, малшадай хамтын байра барижа энэ жэлдэ дүүргэхэ юм.

Г. Конев.

Залуушуулай бүхэсоюзна фестивальда хабаадалсахын түлөө зональна конкурсдо манай республикаһаа эшохо залуушуулай тоосоото концерт һаяхан болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: педучилищиин хоор дуу дуулажа байна.

С. Доржиевай фото.

Хонидоо һара бүри шэгнэнэ

Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой малшад гүрэндөө тарган мяха ехээр тушаахын түлөө бүхы хүсэ шадалаараа оролдожо байна.

Колхозой правлени болон парторганизаци дүй дүршэл ехэтэй, үни удаан саг соо хонин ажалда хүдэлһэн Ханда Аюшеевада 300 гаран эрье хонидые бэлшээридэ таргалуулхыень даалгажа үгөөһэн.

Бэлшээриин эхилһэнһээ хойшо нүхэр Аюшеева хонидоо гурба дахин шэгнэжэ үзөө. Бэлшээридэ гаргахынгаа урда тээ хонидоо шэгнэхэдэнь тус тустаа 60 килограмм татаһан юм. Нэгэ хэды болоод хоёрдохёо шэгнэжэ үзэхэдэнь, толгой бүридөө 61,5 килограмм татаа. Удаань гурбадахяа шэгнэхэдэнь хонидынь тус тустаа үшөө нэгэ килограмм нэмэһэн байна.

Мүнөө харууһалжа байһан хонидойнгоо толгой бүриин шэгнүүрые лаб 70 килограмм болгожо, гүрэндэ тарган мяха тушааха гэжэ Ханда Аюшеева оролдожо байна.

П. Халтанов.

Оролдосотой адуушан

Бичурын аймагай Ара-Хэрээтын сомоной Ждановай нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи комплексно бригадын гэшүүн Даба Цыренович Намликов 1946 онһоо колхозой адуу хаража эхилһэн юм. Нүхэр Намликов үнгэрэгшэ жэлдэ 46 гүүнһээ 46 унага абаа һэн. Энэ жэл 60 унага абаха уялга абаад, эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Х. Доржиев, Б-Н. Очиров.

16 шоно алаба

Аюша Дабаев бэрхэ ангуушан гэжэ Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо суутай болонхой. Энэ нүхэр һаяхан Шүлэг гэжэ хадаһаа шонын 7 гүлгэ эхэтэйнь барижа, үглөөдэрынь Дээдэ Гэгээтэйн Томогдо нютагһаа үшөө 8 гүлгэ бариба.

Иигэжэ хоёрхон үдэрэй туршада 16 шоно үгы хэжэ, 8000 түхэриг шан абаба.

Д. Сандаков.

Хадын бүргэд

(Ангуушанай тэмдэглэл)

Жэгүүртэн шубуунай «хаан» гэгдэдэг хадын бүргэд хадаа хүсэ шадалаар айхабтар ехэ, томохон арьяатан шубуун гээшэ. Тэдэнэй зариманиинь манай эндэ үбэлжөөдшье үзэдэг.

Нэгэтэ үбэлэй тэн багта, үглөөгүүр хэрмэнэй агнуурида гаража ябатарни, хабсагай шулуунуудай хоорондуур айхабтар томо хара хүрин бүргэд дальбан-дальбан гэжэ ябаад юумэ барижа ядаһан шэнги ниидэхэнь харагдаба. Гэнтэ нэгэ шулуунай хоорондуур харахан юумэн эрбэгэд гэжэ харагдаад, үгы болошобо. Тэрэнэйнь юуншье байһыень түрүүн ойлгоогүйб. Теэд бүргэд намай обёоржо, намнажа байһан амитанаа орхёод, саашаа ниидэн ябашаба. Тэрэ газартань ошожо харахада саһан дээгүүр амитанай мүр олдобогүй. Гайхажа байтарнь шулуунай хүмэгһөө томо, хара хүра шубуун гараад ниидэн үгы болошобо. Тэрэнииел бүргэд бариха һанаатай эрьюулэн намнан байһан байгаа ха.

Г. Цыренов.

К. Е. Ворошилов Пекин ерэбэ

ПЕКИН, майн 24. (ТАСС). Индонези болон Вьетнамай Демократическа Республикаар айлшалһанайнгаа һүүлээр, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов болон тэрээнтэй сугтаа ябалсаһан хүнүүд майн 24-дэ Пекин бусажа ерээ.

КНР-эй түрүүлэгшын орлогшо Чжу Дэ, арадай түлөөлэгшэдэй Бүхэхитадай суглаанай саг үргэл... комитедэй түрүүлэгшэ Лю Шао... КНР-эй гүрэнэй соведэй пре... Чжоу Энь-лай болон Хитадай ... вительствын бусад хүтэлбэри... шэд, мүн Хитадта байдаг ССС... посол П. Ф. Юдин гэгшэд сов... айлшадые аэродром дээрэ угт... байна.

Финляндиин шэнэ правительство байгуулхыень Сукселайненда даалгагдаба

ХЕЛЬСИНКИ, майн 24. (ТАСС). Майн 24-дэ Финляндиин президент У. К. Кекконен шэнэ правительство байгуулхыень мүнөөнэй парламентын түрүүлэгшэ, аграрна союзай түрүүлэгшэ В. И. Сукселайненда даалгаба. Сукселайнен зүбшөө... үгөө.

Шэнэ правительство байгуу... даа, хуушан правительствоһаа ... даал һаа, олон хүнүүдые үлөөх... жэ Сукселайненда республ... президент дурадхаа.

Филиппиныдэ коммунистическэ парти хоригдобо

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАСС). Юнайтед пресс агентствын Манилаһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Филиппинын конгресс коммунистическэ партиие хориһон хуулиин проект баталаа. Мүн компартиин хүтэ... рилэгшэдые саазалхаар, пар... юрын гэшүүдые түрмэдэ хаах... энэ хуули соо хараалагдаа.

Баруун Германиин канцлер Аденауэр США ошобо

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАСС). Юнайтед пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Баруун Германиин канцлер Аденауэр майн 24-дэ Нью-Йоркдо самолёдоор буугаа. ... Аденауэр Америкын хуулита га... рай түлөөлэгшэдтэй хэлсээ хэх...

Тайбэйдэхи (Тайвань арал) байдал тушаа

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАСС). Юнайтед пресс агентствоһаа Тайбэйдэ байдаг корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чанкайшиин правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министр Джорджье гэгшэ майн 24-дэ правительствын онсо заседани зарлаа. Америкын сержант Рейнольдс гэгшын хэрэгые сүүдтэ дахин хаража үзэхыень правительство хуулита ёһоор эрилтэ табиба гэжэ хуули гаргадаг Юаньда (парламентда) Джорджье мэдүүлээ.

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАСС). Юнайтед пресс агентствын корреспондентын Тайбэйһээ мэдээсэһэнэй ёһоор, Америкын сэрэгэй албахаагша Рейнольдс Тайбэйдэ һуудаг хитад хүдэлмэришэниие алаһан байгаа. Тэрэниие Америкын сэрэгэй сүүд гэмгүй гэжэ мэдэрээд, Филиппиныдэхи Кларк-Филд гэжэ Америкын агаарай-сэрэгэй базада самолёдоор абаашажархиһан байна. Тиихэдэнь Тайбэйн хүн зон галзууралдан. ехээр зэбүүрхэжэ, Рейнольдсые таһар татажархихоёо һанаһан дээрэһээнь, Америкын сэрэгэй полици тон шанга харуул табижа, тэрэниие Тайбэйн аэродром хүрэтэр абаашаһан байгаа.

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАСС). Ехээр сухалдажа, галзуурһан нютагай олон хүнүүд олон америка... цуудые майн 24-дэ гэмтээбэ г... Юнайтед Пресс агентствын корр... пондент Тайбэйһээ мэдээсэнэ.

Тайбэйн үйлсэнүүдтэ ябаһан а... риканецуудта хэдэн дахин добто... хэгдээ. Ехээр зэбүүрхэһэн нюта... зон США-гэй посольствын байш... гые зада татаһачайнгаа һүүл... Америкын сэрэгэй штабай байр... даг байшанда гүйлдэн ошожо, А... рикын автомашинануудые гал... жархёо.

Америкын посольствын байш... соо добтолгын үедэ байһан 9 хүд... мэрилэгшэд үльти сохюулаа гэ... мэдээсэгдэнэ. Тэрэ тоодо США-... вице-консул Карл Аккерман ех... сохюулаа.

НЬЮ-ЙОРК, майн 24. (ТАС... Юнайтед Пресс агентствын мэдэ... һэнэй ёһоор, Тайбэйн хүн зо... американецуудта дураа гутан, ... дээндэ добтолдог болоһонтойны... шарамдуулан, Америкын бүхы з... гаануудай болон байрын гэрнүү... байдаг газарта Чанкайшиин за... гаархид майн 24-дэ сэрэгэй бай... соносхобо. Городто сэрэгэй част... нууд оруулагдаа.

Гэрһээ гарангүй байхыень аме... канецуудта дурадхагдаба гэ... агентство мэдээсэнэ.

ХРОНИКО

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй министрнүүдээр иимэ хүнүүдые томилбо:

СССР-эй Госпланай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр **Косыгин** Алексей Николаевичые;

СССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшонор нүхэд **Хруничев** Михаил Васильевичые, **Зотов** Васил... Петровичые, **Строкин** Никол... Ивановичые;

СССР-эй Госпланай таһагууд... начальнигууд нүхэд **Засядько** Але... сандр Федоровичые, **Новосел...** Ефим Степановичые, **Хламов** Г... горий Сергеевичые.

Элдэб ангууд Улан-Удэдэ асарагдаба

☆

(Фотоочерк)

☆ ☆

Городой сэсэрлигтэ паркын зүүн хойто буланда баригдаһан хашаа хорёо худар хүнүүд олоороо орожол, орожол байба. Тэндэһээ үхибүүдэй һүүхирэлдэхэнь, хүнүүдэй шанга шангаар хөөрэлдэхэнь, энеэлдэхэнь таһалгаряагүй дуулдана. Ушарынь юуб гэхэдэ, Москваһаа ерэһэн нүүдэл зверинец мүнөө һаяхан эндэ нээгдээ бшуу.

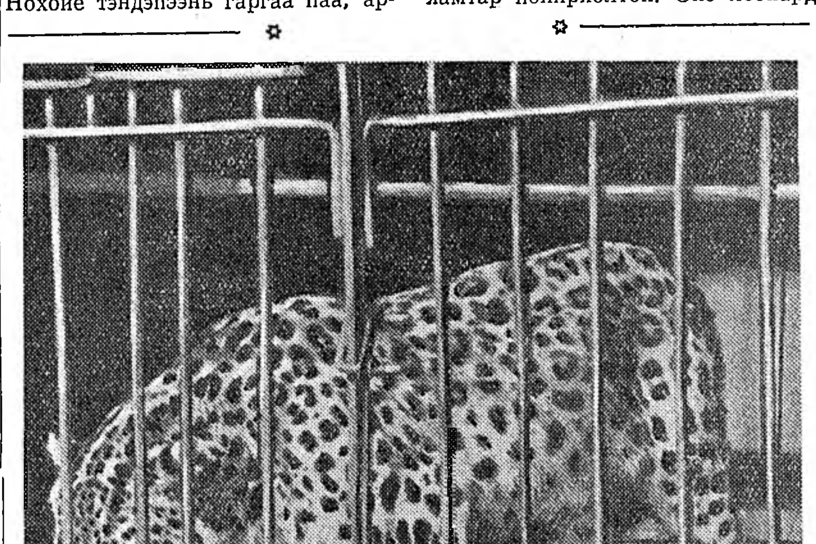
Бүтүү хорёогой зүүн ханаар жэрыһэн клеткэнүүд соо хааһан арсалан, барас, эрбис, хара, сагаан, боро баабгайнууд харуулагдана.

Урда һабарнуудаа үбсүүндээ няагаад, хойто хүлнүүд дээрээ һуудаг, арба наһатай «Ляля» гэжэ боро баабгай сугларагшадые ехээр һонирхуулна. Толгойгоо хэдэ дахин дохиһоной һүүлээр, хоншоороо түмэр хаамжануудай хоорондуур бултайлгажа, гунигтайгаар хашхарна. Нихэдээ хүнүүдһээ конфетэ эринэ гээшэ. Тэрэ баабгайтай зэргэлээд «Миша» гэжэ залуухан боро баабгай «Каштанка» гэдэг шаргал зүһэтэй нохой хоёр сугтаа нэгэ клеткэ соо байна. Эдэнэр багаһаа хойшо сугтаа байжа бэежэһэн юм гэнэ. Энэ баабгайе «Советская Латвия» пароходой команда зверинецтэ бэлэглэһэн байгаа. «Каштанкань» арсаланай гурбан гүлгые һүөөрөө тэжээжэ ехэ болгоһон байна. Боро баабгайнуудһаа гадна Хабаровска, Приморско хизаарнуудта дайралдадаг Гималайн хара баабгай, Хойто мүльһэтэ далайда амидардаг сагаан баабгай бии.

Баабгайнуудтай зэргэлээд, Африка нютагтай «Тарзан» гэжэ эрэ, «Тома» гэжэ. эмэ арсалангууд ами амяараа клеткэнүүдтэй. Барянда байһан арсалан муугаар үдэдэг юм. Гэбэшье, энэ хоёрой һүүлэй дүрбэн жэлдэ 30 гүлгэ түрэһэниинь тон гайхалтай, һонирхолтой байна. «Кинули» гэдэг арсаланай түрэхэдэ, «Джек» гэжэ бишыхан нохой клеткэ соонь табигдаһан юм ха. Тэрэ гэһээр һүртэй томо арьяатан бишыхан нохой хоёр ахадүүнэр мэтээр бэе бэедээ дадажа, клеткэ соо наадажа, долёолсожо байдаг болонхой. Нохойе тэндэһээнь гаргаа һаа, арсалан гуниглажа муудашаха байна.

1955 ондо Приморско хизаарай Нотто голой дэргэдэ баригдаһан эрбис (тигр) барянда дадажа байнхай. Эдеэ үгэдэг хүнэйнгөө гараа һарбайгаад эльбэхэдэнь таашаажа, эрхэлһэн янзатай болоно. Хэрбээ ондоо хүнэй дүтэ ошоо һаа яаха гээшэб!

«Грозная» гэдэг леопардын намтар һонирхолтой. Энэ леопард Приморско хизаарай Уссуриин тайга соо баригдаһанай һүүлээр, 1955 ондо, багахан кинокартинада буулгагдаһан байгаа. Эрбис амидыгаар баридаг Тимофеевтэн энэ картинын гол геройнууд боложо наадаһан юм.

Леонард.

Саашадаа шэлүүһэн, шоно, Австралиин зэрлиг нохой, шакалнууд, хулһан соо ябадаг миисгэй, улаабтар, халтар хара үнэгэд, доргон гэхэ мэтэ ангууд харуулагдана. Харабтар шара ноohотой Уссуриин енодууд, мүн «полоскун» гэдэг енодууд бии. Юундэ полоскун гэжэ нэрэтэй болооб гэхэдэ, тэдэнэр эдеэлхынгээ урда аягатай уһан соо һабарнуудаа угаадаг заншалтай юм. Сагаан зүһэтэй арбаад шахуу харханууд клеткэ соогуураа гүйлдэжэл байна. Манай Бурят-Монголой ой тайга байрладаг булган толгойгоо клеткын забһараар бултайлган, тобшо харахан нюдөөрөө хүнүүдые гайхангяар шэртэнэ.

Хорёогой баруун хажуугаар элдэб түрэлэй һармагшанууд (хамтадаа 7) харуулагдана. Эдэнэрэй хажууда үхибүүд илангаяа олооороо сугларна. Һармагшад амаралтын хүнүүд шэнгеэр эдеэлдэг байна. Үглөөниинь кофе гү, али сахартай сай, тоһо нянхай булочка, үдэрынь элдэб жэмэс, фрукта, үндэгэ, кисель гэхэ мэтые эдинэ. Заримдаа тэдэнэртэ «Кагор», «Мадера» мэтын улаан архишье уулгадаг.

Ута һарагар эбэрнүүдтэй, бороб-тор үнгэтэй, нарин гоё бэетэй буга хүнүүдэй анхарал хандуулна. Буга гээшэ жэл бүри (март һара соо) эбэрээ хаядаг заншалтай. Хаягдаһан эбэрэйнь орондо, хоёр һара соо 40 сантиметр утатай шэнэ эбэр ургадаг юм ха. Энэ амитан барянда байхадаа ороохон, хилээмэн, үбһэн гэхэ мэтээр хооллодог.

Бугатай зэргэлээд, түбэд ороной һарлаг харуулагдана. Һарлагууд манай ороной Памирай хаданuудта дайралдадаг. Һарлаг хадаа хаб хара зүһэтэй, жэрбэгэр далиу эбэртэй, гүзээнһөө газарта хүрэмэ ута ноohотой, тон хүшэтэй амитан юм. Тиимэһээ, нютагайнь зон тэдэниие элдэб ашаа шэрэлгэдэ хэрэглэдэг. Мүн мяханиингшье эдеэ хоолдо хэрэглэгдэдэг.

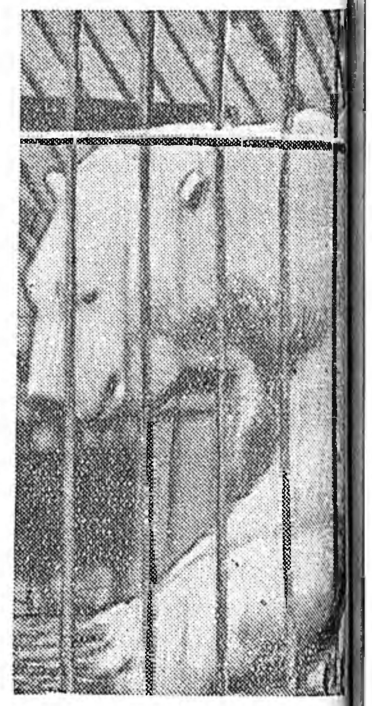
Эндэ харуулагдаһан Аргали гэжэ зэрлиг хонин (манай Ахын аймагта дайралдадаг) атиралдаһан томо гэгшын эбэрнүүдтэй. Ангуушанай, арьяатанай намнахада, аргали хонид хангил хабсагай дээрэһээ доошоо, хабшуу руу һүрэшэдэг юм. Тиимэ хонид эбэрээрээ газар хадхажа унабашье, нэгэ эрьелдээд, гүйжэ ябашадаг. Мүн зэрлиг хониной хажуудахи клеткэ соо бодон гахай байна. Тиимэ гахайнууд хурса ёдогор һоёонуудтай. Баабгайн гү, али ондоошье арьяатанай хажуугаар гүйжэ гарахадаа гэдэһыень һоёогоороо хаха зүһэдэг, бүдүүн бэшэ мододые таһа шудардаг юм.

Зверинецтэхи дулаалагдаһан клеткэнүүд соо томо могой крокодил хоёр табигданхай. Эндэ хүнүүд ходол олон байдаг. Тигровый питон гэдэг 5 метр утатай шара эреэн могой Энэдхэг орондо нютагтай юм. Энэ могой амиды туулайнуудые бүхэлеэр залгижа эдидэг. Нэгэн доро 6—7 туулай эдиһэнэй һүүлээр, 2 долоон хоног соо унтадаг байха юм. Хитадай Ян-цзы мүрэн соо ябадаг крокодил тон һонирхолтой. Мүнөө эндэ харуулагдадаг крокодил 60 наһатай аад, метр хахад утатай. 300 наһатай болоходоо 3 метр болодог юм гэнэ.

Мүн элдэб шубууд олон. Тэдэнэй дундаһаа тоти шубууд, сагаан мускусна нугаһад, шара шубуун, хун шубуун, бүргэдүүд, страус болон бусад һонирхолтой «Арарау» гэдэг һайхан зүһэтэй тоти шубуун хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэнэ. Борьболоогой шэнээн тотинууд хоёр хоёроороо хамта байдаг, барянда байхадаа түргөөр үдэдэг юм. Урда Америкын Амазонка мүрэн шадар нютагтай ногоон тоти үглөөгүүр элдэб үгэнүүдые хэлэнэ, «Катюша» гэжэ дуу дуулана.

Хоёр ута хүлтэй, хониной шэнээн бэетэй, нарин ута хүзүүтэй (Австралида ябадаг Эму гэжэ страус тон хурдаар гүйдэгшье һаа, ниидэжэ шададаггүй. Мүнөө эндэхи байгаалида дадаад, үбэлдөө газаашье байдаг болонхой. Иимэ страус 800—1000 грамм болохо томо гэгшын үндэгэнүүдые гаргадаг. Тэрээниинь эрэ страус 52 үдэрэй туршада даража, дальбараа болгодог байна.

Зверинецын хабаатай зэрлиг ан, арьяатад болон шубууд тон ехэ тэжээл эдидэг байха юм. Жэшээлхэдэ, үдэр бүри 60 килограмм мяхан, 10—12 килограмм загаһан, 60 килограмм үбһэн, 25 килограмм морхоог болон хи... мэн, үндэгэн, һүн гэхэ мэтэ га... гашалагдана.

Сагаан баабгай.

—Манай зверинец Владивосто... тогто үбэлжэһэнэй һүүлээр, Во... рошилов городто түр зуура ба... гаад, Улан-Удэ ерээ. Эндээ 20-... хоног байгаад, Иркутск ошох... юм,—гэжэ зверинецын директо... рэй орлогшо Л. С. Арон хөөрэ...

А. Бадаевай текст.

Е. Ринчиновагай фото.

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00434. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 2172